

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Економічний факультет
(назва інституту, факультету)

Кафедра обліку і аудиту
(повна назва кафедри)

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

бакалавр
(освітній рівень)

на тему «Облік та аналіз вексельних операцій»

Виконав: студент 4 курсу, групи ОО-41 (з)
напряму підготовки 071 Облік і оподаткування
Боклашко Олег Тарасович
Науковий керівник в. е. н викл. Благун С.І
Рецензент к. е. н., доц. Ємець О.І

Івано-Франківськ – 2020

Державний вищий навчальний заклад

“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Факультет Економічний

Кафедра Обліку і аудиту

Освітній рівень Бакалавр

Напрямок підготовки (Спеціальність) 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Баланюк І.Ф.
(прізвище, ініціали)

“ 10 ” ЖОВТНЯ 2019 р.

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Боклашка Олега Тарасовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Облік та аналіз вексельних операцій

керівник роботи Благує С.І., викладач
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом університету від “ 05 ” травня _____ 2020 р. № 2 .

2. Строк подання студентом роботи 15 травня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи наукові джерела з питань вексельного аналізу,
нормативно - правові джерела з вексельного обігу

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Економічна сутність вексельних операцій, облік вексельних операцій, удосконалення обліку та аналізу вексельних операцій в

Україні

5. Перелік графічного матеріалу 2 рисунки, 8 таблиць

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
№ 1	Благу́н І.С		
№ 2	Благу́н І.С		
№ 3	Благу́н І.С		

7. Дата видачі завдання 13.10.2019

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	I розділ	17.02.2020	
	II розділ	16.03.2020	
	III розділ	17.04.2020	

Студент _____ Боклашко О.Т. _____
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Благу́н С.І _____
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника”**

Економічний факультет

Кафедра обліку і аудиту

ВІДГУК

на випускну роботу

студента 4 курсу групи ОО-41 (з)
спеціальності 071 “Облік і оподаткування”

Боклашко Олега Тарасовича

на тему:

“Облік та аналіз вексельних операцій”

Актуальність теми. Жоден інструмент сьогоденішнього фінансового ризику, за винятком, звісно, самих коштів у всіх їх чималих проявах економічних функцій, не можливо порівняти на основі своєї історії та значимості стосовно векселя. Якраз зростання обігу векселів призвів до безготівкового грошового розрахунку: витіснення металів - золота та срібла - з обігу грошей, заміщення валютного еквіваленту паперовим.

При переході до ринкової економіки виникла об'єктивна потреба у формуванні професійного ринку векселів в Україні. Обіцянки кредитних установ, фінансових та страхових компаній, великих корпорацій стають об'єктами біржової торгівлі. Програми векселя намагаються вирішити проблему несплати, усунути борги та розробити та впровадити інші фінансові програми.

Мета дослідження. Метою даної роботи є можливість розглянути суть та закономірності процесу обліку операцій з векселями.

Недоліки. У роботі недостатньо уваги приділено документальному оформленню вексельних операцій. Однак дане зауваження має рекомендаційний характер і не знижує наукову і практичну цінність проведеного наукового дослідження.

Загальний висновок. Випускна робота Боклашко Олега Тарасовича на тему: “Облік та аналіз вексельних операцій” є завершеним, поглибленим, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом і оформленням відповідає вимогам щодо таких робіт, а її автор Боклашко О.Т. заслуговує присудження кваліфікації бакалавра з обліку і оподаткування.

Оцінка: робота заслуговує оцінку “добре”.

Науковий керівник:

старший викладач кафедри

міжнародних економічних відносин

ДВНЗ “Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника”

“14” травня 2020 р.

С.І. Благун

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Економічний факультет

Кафедра обліку і аудиту

РЕЦЕНЗІЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

студента четвертого курсу групи ОО(з)-41

Боклашка Олега Тарасовича

на тему:

«Облік та аналіз вексельних операцій»

Актуальність теми. Перехід до ринкової економіки вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, подолання безгосподарності, активізації підприємництва, ініціативи і т.д.

Важлива роль в реалізації цієї задачі відводиться організації бухгалтерського обліку на підприємстві, обліку вексельних операцій.

Вексель допомагає прискорити реалізацію товарів і збільшує швидкість руху обігових коштів. Вексель — це вид кредитних грошей.

Основною метою бакалаврської роботи є обґрунтування покращення організації та методики обліку і аудиту вексельних операцій в системі розрахунків в Україні на основі розроблених рекомендацій.

Об'єктом дослідження є процес здійснення вексельних операцій в Управлінні соціального захисту населення.

Предметом дослідження є організаційно-методична засади обліку й контролю операцій установи з векселями.

Самостійні розробки і пропозиції автора. На базі Управління соціального захисту населення досліджено організацію та методику обліку і контролю вексельних операцій та визначено напрями удосконалення, які носять обґрунтований характер та можуть бути виконані у практичній роботі.

Загальний висновок і оцінка бакалаврської роботи. Бакалаврська робота Боклашка Олега Тарасовича на тему: «Облік та аналіз вексельних операцій» виконана відповідно до вимог кафедри обліку і аудиту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», тому може бути допущена до захисту із оцінкою «відмінно», а її автор заслуговує на присвоєння кваліфікації економіста за освітнім рівнем «бакалавр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

Рецензент:

Кандидат економічних наук,

Доцент кафедри

Теоритичної і прикладної економіки

ДВНЗ «Прикарпатський національний

Університет ім В.Стефаника

Ємець О.І

14.05.2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	5
1.1 Економічна сутність розрахунків із застосуванням векселів.....	5
1.2 Нормативно-правова база, що регулює облік вексельних операцій.....	25
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	35
2.1 Документальне оформлення вексельних операцій.....	35
2.2 Аналітичний і синтетичний облік вексельних операцій.....	38
2.3 Розкриття інформації про вексельні операції у звітності підприємства.....	43
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ	46
3.1 Порівняння вимог П(С)БО та МСБО з вексельних операцій.....	46
3.2 Впровадження управлінського обліку вексельних операцій.....	55
3.3. Систематизація інформації про стан векселів на підприємстві для задач аналізу та контролю вексельних операцій.....	61
Висновки до розділу 3.....	64
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Залежно від форми застосування коштів, усі виплати можна поділити на дві області: грошові розрахунки - які обслуговуються легальними банкнотами держави; безготівкові платежі - які сплачуються через оплату у вигляді комерційних боргових зобов'язань.

Жоден інструмент сьогоdnішнього фінансового ризику, за винятком, звісно, самих коштів у всіх їх чималих проявах економічних функцій, не можливо порівняти на основі своєї історії та значимості стосовно векселя. Якраз зростання обігу векселів призвів до безготівкового грошового розрахунку: витіснення металів - золота та срібла - з обігу грошей, заміщення валютного еквіваленту паперовим.

Безумовність векселя у вигляді боргового зобов'язання, серйозність та швидкість стягнення за ним стали основою для створення інших видів платежів та розрахунків - банкнот, чеків, акредитивів. Розробка різних інструментів ринку цінних паперів - акцій, облігацій, депозитних сертифікатів та їх похідних - також базувалася на векселях.

При переході до ринкової економіки виникла об'єктивна потреба у формуванні професійного ринку векселів в Україні. Обіцянки кредитних установ, фінансових та страхових компаній, великих корпорацій стають об'єктами біржової торгівлі. Програми векселя намагаються вирішити проблему несплати, усунути борги та розробити та впровадити інші фінансові програми.

Тема є актуальною тому, що пожвавлення у ринковій економіці, на фінансовому ринку та інших звичних механізмів призвело до відновлення обігу векселів в Україні. У процесі вступу в ринкові відносини та підвищення динаміки економіки законопроект знову опиняється в центрі уваги. Тому вивчення процесу обліку операцій з векселями є дуже важливим завданням сьогоdnішнього фінансового обліку.

Метою даної роботи є можливість розглянути суть та закономірності процесу обліку операцій з векселями.

Мета роботи - вивчення обліку довгострокового, поточного та виданого векселя.

До предмету дослідження можна віднести цінний папір - вексель.

Залежно від мети встановлюються наступні завдання:

- розкрити економічну сутність розрахунків, використовуючи векселі;
- розглянути нормативно-правову базу обліку векселя;
- вивчити документацію векселя;
- ведення аналітичного та синтетичного обліку операцій з векселем;
- розкрити інформацію стосовно векселів у звітності компанії;
- порівняти вимоги до МСБО та П(С)БО у бухгалтерському обліку.

До методів дослідження відносяться: Спостереження: наукові дослідження процесів обігу рахунків-фактур, документації та усіх даних. Опису: Документ описує усі стандарти та вимоги, які повинні відповідати обліку рахунків. Аналізу: Визначення тенденцій у різних видах підприємницької діяльності, розрахунків між компаніями та організаціями з таким видом безготівкового платежу, як вексель, а ще й розвиток операцій з векселем в нашій країні. Узагальнення всіх економічних показників ефективності використання безготівкових платежів через рахунки та відображення інформації в звітності компанії. Систематизація даних компанії з єдиною метою, яка полягає у поданні звітів зовнішнім користувачам.

Інформаційними базами для написання курсової роботи є законодавчі та нормативні документи України, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку фінансових результатів та фінансової звітності, спеціалізовані журнали, первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку та форми звітності досліджуваної компанії.

Робота містить вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1 Економічна сутність розрахунків із застосуванням векселів

Проблеми з боргом, погіршення платіжної дисципліни та відсутність оборотних коштів стали гострішими в Україні. Це спричинило припинення безперервності відтворювальних процесів у більшості суб'єктів господарювання, навіть порушення виробничих та технологічних зв'язків між учасниками виробничої та збутової діяльності.

Повільне повернення економічного життя до саморегулювання на основі ринкових умов перешкоджає як докорінній перебудові суспільного відтворення, так і вдосконаленню структури виробництва.

Відсутність адміністративного досвіду, використання системи економічного важеля у виробничій діяльності банківської та кредитної системи мали наслідки введення примусових заходів та адміністративних санкцій. Але це не змінило ситуацію на краще, а хронічні дефолти стали прямою загрозою для держави.

У ринковій економіці спостерігається інша ситуація. Там виконання зобов'язань клієнтами виконується майже автоматично, посилюється платіжна дисципліна, непорозуміння між постачальниками та боржниками легко усуваються, а безперервність виробничих і комерційних процесів гарантується.

Такі тенденції у відносинах між постачальниками та замовниками формуються, впорядковуються та стабілізуються, використовуючи форму векселя [2, с. 182].

У віковій практиці ринкового механізму саморегуляції економіки вексель - це елементарна форма кредитних грошей, яка використовується невизначено для оплати товарів і послуг, короткострокових позик, гарантій міжбанківських позик. У багатьох країнах світу рахунок є основною формою

сучасних розрахункових та платіжних операцій. Це означає, що Україна повинна якомога швидше усвідомити неефективність адміністративних важелів та широко використовувати економічні важелі, найважливішим з яких є вексель.

Слід мати на увазі, що у розвитку ринкових відносин використання міжбанківських переказів, платежів платіжними дорученнями чеком та стягнення платіжних вимог давно відволікало оборотний капітал економічних учасників [5, с. 536].

Односторонній рух грошових коштів, що здійснює врегулювання, значно погіршує фінансово-економічне становище постачальників і дозволяє визначити невизначені умови оплати навіть у звичайних кредитних операціях. Нарешті, слабка платіжна дисципліна та незахищена позиція постачальників порушують сам процес кредитування, роблячи платежі майже непередбачуваними.

Крім того, судове погашення боргів за наявності недосконалої правової бази в Україні робить цей процес тривалим. Він є дорогим для позивачів і не завжди захищає кредиторів.

Застосування обігу векселів є досить ефективним для протидії несвоєчасному погашенню позик та сплаті відсотків за ними.

Предметом рахунку є лише гроші. З його допомогою економічні відносини між учасниками економічного життя за товарними контрактами або в процесі їх залучення складаються з тимчасових вільних грошей. Як універсальний платіжний засіб вексель прискорює виконання господарських договорів, надає кредит та забезпечує взаємно узгоджене відстрочення платежу [6, с. 39-41].

Сьогодні в розвинених країнах за допомогою векселів близько 90% товарних торгів здійснюються. Вексель впорядковує та регулює ділові відносини між партнерами та зменшує ризик невиконання зобов'язань.

Як один із найдавніших видів цінних паперів, вексель - це тип інвестиційної вартості, який циркулює незалежно на товарних та фондових

ринках, виражає позичковий характер відносин між учасниками господарських операцій, обслуговує рух товарно-матеріальних цінностей та оборотних коштів. Вексель придбав усі властивості кредитних грошей і став високоякісним платіжним засобом, документуючи надання кредитору фінансових та грошових ресурсів, тим самим усуваючи суперечності між потребами комерційних операцій та відсутністю грошових коштів для їх оплати.

Нарешті, вексель - це письмове боргове зобов'язання щодо поповнення оборотних коштів суб'єктів господарювання. Він підготовлений, виданий та поданий у формі, яка суворо вимагається законодавством, містить абстрактне грошове зобов'язання емітента або призначеної ним особи сплатити вексель власнику векселя або особі, яка зазначена у векселі, або виконати їх зобов'язання [11, с. 24-28].

Таким чином, вексель виступає борговим, комерційним, ордерним, абстрактним, біржовим, товарним і грошовим розпорядчим, неконвертованим та неемісійним цінним папером, що являє собою, найважливіший фінансовий документ та економічний важіль сучасної ринкової економіки.

Важливою перевагою векселів є те, що вони можуть бути надійними інструментами взаємних домовленостей між суб'єктами господарювання. Як цінний борговий папер, він підтверджує наявність боргових відносин між власником рахунку та його емітентом.

Вексель - це один з оборотних цінних паперів, що використовується для вільного закриття договорів купівлі-продажу, вільного руху цінних паперів на основі попиту та пропозиції. Показниками, що визначають привабливість векселя, є також визначеність, зазначена тривалість перебування в обігу.

В умовах кризи неплатежів в Україні вексель може допомогти швидко зменшити запас певної продукції та вирішити інші проблеми формування

стабільних ринкових відносин [21, с. 172]. Але для цього потрібна низка скоординованих дій з наступних питань:

- із загальним усвідомленням економічної та правової природи та ролі законопроектів як надійного та якісного фінансового документа. Ризик, до якого кредитор після отримання векселя за доставку товару є найнижчим порівняно з усіма іншими способами оплати.

Характер розрахунку векселів дозволяє кредитору визначити ймовірність кредитоспроможності боржника та краще орієнтуватися на прийняття рішень, а значення вказаної суми векселя залежить від часу векселя в обігу.

Як наслідок, лист-замовлення як форвардне боргове зобов'язання може ефективно працювати як платіжний засіб та кредит, гарантуючи безумовне повернення позик;

- вексель - один із ключових елементів демократичної системи економічного життя, заснований на принципах добросовісного бізнесу, взаємної довіри та економічної можливості. Ось чому обіг векселя характеризується різноманітністю форм, що відображають характеристики розрахунків та видів доходу в ринкових умовах;

- вексель - це один з найдавніших видів цінних паперів минулого і найбільш капіталізований спосіб оплати в майбутньому;

- виконання кредитних договорів векселями спонукає боржника обережно поводитися з боргом, брати кредит чи ні, і вирішити, чи доцільно використовувати інші джерела оборотних коштів;

- вексель спонукає боржника використати зараховані кошти максимально ефективно, щоб забезпечити їм економічний цикл для виконання всіх зобов'язань вчасно та в повному обсязі. В інших випадках боржник неминуче несе відповідальність до оголошення банкрутства;

- навіть непередбачена подія неплатоспроможності ділового партнера в умовах обігу векселів спричиняє менш ймовірні збитки, ніж розрахунки в інших формах. І це тому, що за наявності високорозвинених векселів та

стабільної економіки ймовірність відповідальності за векселем лише одного індосанта як платника дуже мала.

Законодавча підтримка обігу векселів в Україні відповідає наступним заходам [9, с. 215]:

- розроблено ряд рішень, які забезпечують необхідну правову базу для функціонування законопроекту як інструменту фінансово-економічних відносин;

- керує процедурою, випуском та обігом торгових накладних, згідно з якими використання торгових накладних та торгових купюр в Україні підпадає під вимоги та правила Женевського законопроекту;

- створена нормативна законодавча база для забезпечення гарантій швидкого та ефективного виконання векселів;

- нарешті, прийнято закон України "Про обіг векселів в Україні", який нормалізує правовідносини між випуском, обігом та виконанням векселів між компаніями протягом терміну дії позики [7, с. 140].

Однак складність врахування індексу інфляції залишається невирішеною, і мало зроблено для обмеження спроб недобросовісних боржників штучно затримувати платежі. Існують також проблеми з правовим статусом державних компаній, які є високо оперативними та економічно залежними від міністерств, та інших органів.

Використання векселів, складність та особливості правового регулювання потребують більш глибокого теоретичного підґрунтя та усвідомлення їх ролі в конкретних обставинах перехідної економіки України. Для здійснення загальної економічної освіти необхідна узгоджена систематична діяльність законодавчих та виконавчих органів, комерційних структур, громадських об'єднань та навчальних закладів.

Усі учасники економічного життя мають поглиблені знання про основу обігу векселів та закон про векселі. Це важливіше тому, що закон України "Про обіг векселів в Україні" передбачає векселі не лише для юридичних осіб, а й для всіх громадян, які не обмежуються їх юрисдикцією.

Рахунок займає особливе місце в системі безготівкових платежів, яке можна використовувати безпосередньо для погашення боргів [12, с. 78-84].

Форма векся - це розрахунок між постачальником (одержувачем грошей) та покупцем (позикодавцем) з відстрочкою платежу, що здійснюється векселем [22, с. 37].

Вексель (німецькою мовою є - обміном, розміном, заміною) - це письмове боргове зобов'язання у встановленому порядку, цінний папір, що підтверджує безумовне грошове зобов'язання емітента надати власнику векся (власнику рахунку) платити після дати погашення. [13, с. 150].

Такий фінансовий інструмент як Бухгалтерський облік вексельних операцій враховує його подвійний характер. З одного боку, це боргове зобов'язання і використовується для оплати товарів (робіт, послуг), з іншого - цінного папера, купленого за гроші.

Вексель в ролі цінного паперу має відношення до об'єкту інвестувань та зазначається у формі фінансової інвестиції. В Україні обіг векселів - насамперед товарна характерність.

Вексель - це цінний папір, що характеризується як документ, що підтверджує права власності, здійснення та передача яких можливі лише після пред'явлення.

Суб'єктом виставлення рахунку можуть бути лише гроші (національна чи іноземна валюта).

Учасниками обігу векселів можуть бути [20, с. 6-49]:

- векселедержатель - особа, яка отримала товари (роботи, послуги) та видала вексель (платник векся);
- перший власник рахунку - особа, яка передала цінності та отримала рахунок (одержувач грошей може виступати як індосант);
- наступний власник рахунку (абонент) - особа-власник рахунку яка здійснює черговий переказ (примітка);

- особа з векселями - одержувач векселя на затвердження є представником після отримання платежу (власник векселя залишається індосантом);

- спеціальний платник - особа, уповноважена сплачувати векселі;

- вексельний поручитель (аваліст) - особа, яка робить аваль (вексельна гарантія), яка забезпечує сплату векселя у разі несплати платником;

- останній власник рахунку (абонент) - одержувач рахунку за анотацією та власник усіх прав на рахунок;

- посередник - особа, призначена видавцем, авалістом, індосантом для сплати векселя, або яка добровільно зобов'язалася сплатити вексель за один із них у реєстрі [13, с. 150].

Залежно від форми та способу використання існують [23, с. 74]:

- 1) вексель - видається позичальником (векседавцем) і містить просте і безумовне зобов'язання сплатити власнику рахунку (кредитору) у зазначеному місці протягом зазначеної суми протягом визначеного періоду.

- 2) Переказний вексель (вексель) - письмове розпорядження видається кредитором (власником рахунку) платнику (залученій особі) проти сплати певної суми у визначеному місці в конкретний час. Крім того, одержувачем грошей може бути або власник першого рахунку (відправник), або будь-який із наступних власників рахунку (абонент).

- 3) Проценти - загальна сума, сплачена за векселем на день викупу (сума амортизації), включаючи відсотки.

- 4) Безпроцентний - загальна сума, сплачена на рахунок при погашенні, не включає відсотки.

Залежно від характеру транзакцій, які призвели до виставлення рахунку, є [15, с. 554]:

- Комерційна - (товарна, торгова) вексель з'являється в обігу в результаті реальної операції з продажу цінностей, виконаних робіт, наданих послуг.

- Фінансова - вексель виникає в результаті фінансової операції і підтверджує отримання позики.

- Приватні рахунки випускають компанії, фінансові групи, комерційні банки. Ці папери не мають особливого захисту. Гарантом їх надійності є рейтинг емітента, стабільність його фінансового стану та повноваження на ринку цінних паперів.

Залежно від тиражу векселі поділяються на [30, с. 160]:

- Короткостроковий вексель - це вексель, що забезпечує борги перед постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами менше ніж на 12 місяців.

- Довгостроковий вексель - це вексель, який забезпечує заборгованість більше одного року.

Забезпечений вексель - це вексель, забезпечений заставою, який виданий кредитору, банку або продавцю до сплати боргу. Застава може включати дебіторську заборгованість, товарно-матеріальну цінність, запас, цінні папери, основні засоби, обладнання [13, с. 43].

Вексель на пред'явника - векселі, які оплачуються боржником одразу після їх прийняття. Вексель, який сплачується протягом періоду, зазначеного в документі, називається векселем. [22, с. 43].

Лист прямого дебету - це лист, в якому зазначено, що вексель сплачується третьою особою - за місцем проживання платника (або в іншому місці). Конкретне місце платежу зазначається на рахунку векселедавцем та подається до місцевого проживання, яке не є особою, відповідальною за рахунок, тобто не несе відповідальності, якщо платіж не здійснено [22, с. 43].

Векселі можуть знаходитися в обігу в результаті реальних операцій або бути фіктивними (не грошовими), включаючи підроблені бронзові векселі.

Підроблений вексель - це вексель із підробленим підписом емітента або акцептора, фальсифікованою сумою замовлення або строком дії. Підроблення здійснюється для отримання грошей у банку на цей рахунок.

Дружні (добрі) векселі приймаються з метою надання допомоги в отриманні позики на вексель неплатоспроможної особи.

Як правило, обидві сторони угоди приймають векселі один до одного, щоб пізніше отримати кредит у банку. Такі векселі, коли кілька емітентів виступають як емітент (платник) та власник рахунку (покупець), називаються чисельниками. Однак векселі не завжди є вигаданими, оскільки вони можуть виникнути в результаті справжніх торгових відносин між контрагентами.

Бронзовий (роздутий, вигаданий) рахунок видається на ім'я неіснуючої або раніше неплатоспроможної людини. Метою такої операції є отримання позики або збільшення боргу неплатоспроможної особи, щоб утримувати майно банкрута з близькими йому особами, а не переходити у власність реальних кредиторів. Незважаючи на економічні вади завищених та бронзових нот, вони не мають законних вад, оскільки підписи не вигадані. У них є всі деталі.

Особливим видом є казначейські векселі - це рахунки, що випускаються за рахунок фінансування державного бюджету (крім трудових та інших грошових виплат населенню) за згодою особи - одержувача коштів державного бюджету [13, с. 523].

Емітентом казначейських векселів та платником, виданим для фінансування витрат державного бюджету, є штаб-квартира державної скарбниці, яка щомісяця публікує інформацію про умови випуску та викупу казначейського паперу.

Казначейські векселі можна використовувати для:

- погашення кредиторів (за згодою кредиторів відповідно);
- продаж юридичним особам-резидентам;
- застава для гарантування зобов'язань перед резидентами відповідно до законодавства про забезпечення;
- реєстрація при сплаті податків до державного бюджету на вимогу власника рахунку.

Векселі можуть бути видані лише для оплати поставленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Найпоширенішими є такі два типи рахунків:

- простий (вексель сольний);
- передавальний (концепція).

Вексель - це письмове боргове зобов'язання, передбачене законом. Він включає двох осіб: емітента переказного векселя, який зобов'язується сплатити виданий йому переказний вексель, і власника векселя, який має право оплатити переказний вексель [29, с. 241].

Використання переказного векселя при розрахунках товарів можна проілюструвати так (рис. 1.1.).

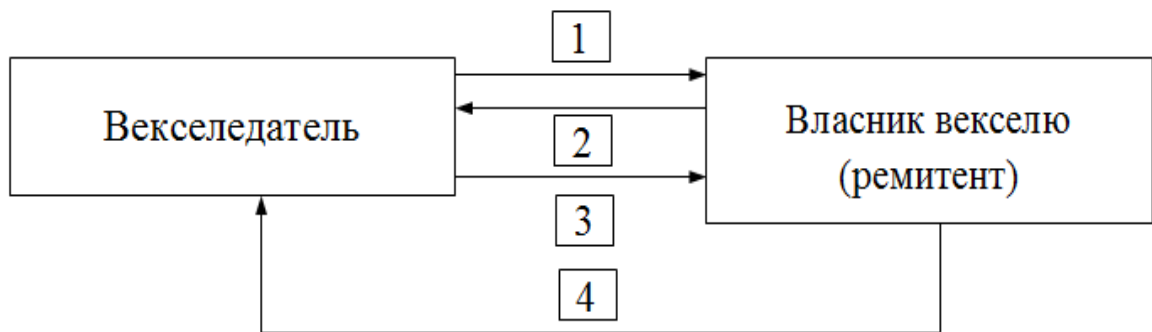

Рис.1.1. Розрахунок простим векселем

- 1 - емітент векселя надсилає переказний вексель;
- 2 - векселедержатель подає його на акцепт;
- 3 - емітент сплачує переказний вексель і передає його платнику;
- 4 - власник векселя передає повернутий вексель векседавцю.

На діаграмі видно, що переказним векселем можна користуватися нескінченно. Компанія в першому з'єднанні - продавець товарів, у другому з'єднанні - рахунок-фактура з продавцем товару. Крім того, сума боргу за товари у другому посиланні буде виплачена новому власнику рахунку

(сертифікатору), що буде здійснено перерахуванням (підтвердженням) на звороті векселя [22, с. 41].

За законом всі компанії, що беруть участь у ланцюжку векселів, несуть відповідальність за погашення боргу перед власником векселя. Це правило знижує ризик у розрахунках, допомагає зменшити прострочену дебіторську заборгованість.

Переказний вексель (тратта) - це доручення кредитора (чекодавця) - особи, яка видала боржнику (чекодавцю) переказний вексель, згідно з яким боржник зобов'язаний сплатити суму, визначену в переказному векселі, третій особі (боржнику) протягом визначеного періоду.

Видати (простежити) переказний вексель означає взяти на себе зобов'язання гарантувати отримання та оплату за ним.

Виявляється, простежити його можна за іншим, якщо власник переказного векселя (векседавець) має в своєму розпорядженні платником (векседавцем) значення в розмірі векселя.

На відміну від переказного векселя, вексель стосується двох чи навіть трьох осіб [28, с. 74-77]:

- векседавець (трасант) - видача векселя;
- власник переказного векселя (або новий одержувач), який разом із переказним векселем набуває право вимагати оплати від нього;
- платник (чек), якому власник рахунку пропонує платіж (слово "платіж" відображається в переказному векселі).

Розрахунки векселя за поставлену продукцію можна показати за такою схемою (рис. 1.2.) [22, с. 42].

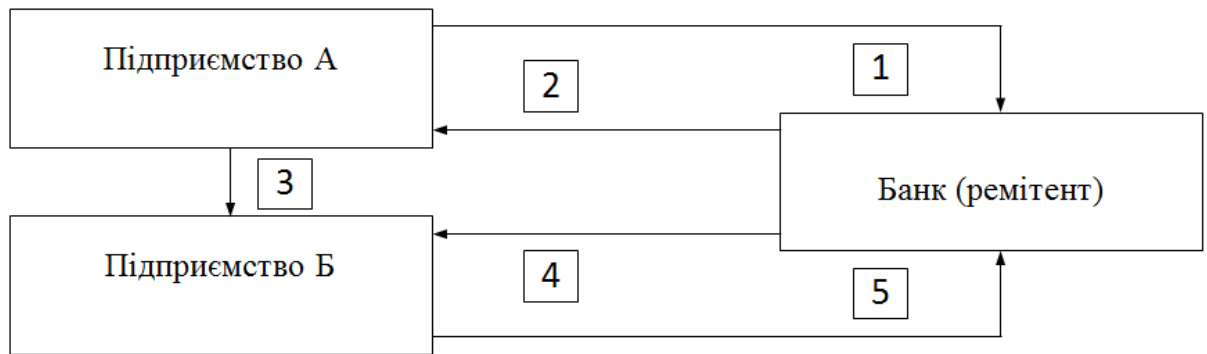

Рис.1.2 – Розрахунок переказним векселем

1 - компанія А здійснює контроль за векселем на користь банку щодо погашення позики;

2 - банк надає компанії суму позики;

3 - продукція А, що поставляється підприємству В;

4 - банк подає вексель компанії В на акцепт;

5 - Ваучер сплачує банківські гроші за рахунок.

Дії за цією схемою дозволяють бенефіціару не відводити оборотний капітал або позичати у банку, що сприяє прискоренню розрахунків та покращенню його фінансового становища.

Якщо продавець потребує товар до дати надходження отриманого переказного векселя за доставлений товар, він може продати свій вексель іншій особі, звичайно за ціною, нижчою від номінальної вартості, зазначеної в договорі [26, с. 151].

У цьому випадку новий власник векселя набуває права пред'явити позов до покупця товару.

Перевагами користувацьких векселів є наступні:

1) для покупця товару:

- зменшення потреби в оборотних коштах;
- участь у оплаті товарів третьої особи, яка має кошти;

- можливість використовувати переказні векселі, отримані від своїх боржників, для оплати товару;

2) у випадку продавця товару - збільшення гарантій платежів за рахунок поручителя, відповідальність усіх емітентів перед власником рахунку;

3) можливість продажу власних векселів доти, поки боржники не повернуть їх та не отримають необхідний оборотний капітал.

Недоліком використання переказних векселів при їх використанні для платежів за товари в основному є те, що крім договору на поставку товару необхідно підготувати ще один документ - переказний вексель [31, с. 400]. Для цього покупець повинен в деяких випадках отримати згоду надійного поручителя - банку.

Отже, економічна цінність введення валюти відображається в наступному:

- прискорення розрахунків та оборотності фінансових ресурсів;
- підвищення надійності розрахунків та зменшення значення за замовчуванням;
- розширення можливостей кредитування;
- надання відстрочених платежів покупцеві;
- зменшення потреби в банківській позиції;
- спрощення безготівкових платежів в економіці держави.

Недостатнє використання векселів в економічному обороті України пояснюється певними сумнівами серед компаній щодо здатності цього цінного папера служити надійним платіжним засобом в умовах загальної платіжної кризи [31, с. 554].

З одного боку, лише компанія, яка не має фінансових труднощів і може чекати виплати, може продавати продукцію в кредит (на векселі). З іншого боку, щоб уникнути ризику, продавець приймає лише рахунок від платоспроможної компанії, який можна сплатити без використання рахунку.

Він також приймає векселі від стабільної компанії, яка погасить векселі, видані без проблем.

Тим часом платіжна криза відображає ситуацію, коли фінансово надійних компаній є дуже мало. І якщо в ланцюзі обігу рахунку є хоча б одна неплатоспроможна компанія, всі розрахунки по рахунку можуть припинитися [22, с. 49].

Загалом векселі в процесі обігу виконують три важливі функції:

- оформлення короткострокової позики;
- платіжно-облікова функція;
- контроль за станом економічної та маркетингової діяльності учасників економічного життя.

Оскільки вексель був складений та виданий для врегулювання товарними контрактами, його основна функція - надання короткострокової позики. Це по праву можна назвати функцією безпеки.

Адже векселя використовуються при підготовці товарних контрактів та для забезпечення оплати товарів, наданих постачальником у кредит, протягом періоду на час якого видається вексель.

Здійснення розрахунків за допомогою листа-доручення замість грошової суми змінює умову, за якої лист-доручення погашається лише через встановлений термін.

У той же час розрив між випуском векселя та його погашенням зараз визначається ефективністю позики [32, с. 31-34]. Що стосується товарних договорів, момент погашення рахунку залежить від часу продажу товарів, отриманих у кредит, і часу, необхідного для переказу грошей кредиту. Що стосується векселів на товари чи енергію, термін позики на векселі визначається оборотом оборотних коштів та часом накопичення і перерахування суми векселя.

Розрахунок векселя є частиною складання векселя для отримання короткострокової позики. Він заснований на взаємодії кредитора та боржника, використовуючи три параметри угоди:

- сума поставки товарів у кредит;
- ставка дисконтної ставки банку;
- термін позики.

Це в сукупності відображається у такій формулі:

$$K = S * \left(1 + \frac{T * P}{360 * 100}\right), \quad (1.1)$$

де: K - номінал векселя, тобто грошовий вираз векселя;

S - грошовий вираз продукції, виконаних робіт чи виконаних послуг, розміщених під рахунком-фактурою;

T - час у днях виписки рахунку;

P - величина річної облікової ставки банківських відсотків, узгодженої кредитором;

360 - кількість робочих днів на рік;

100 - це відсоток.

Працюючи з короткостроковою позикою, вексель також може бути використаний для забезпечення перерахованих грошей як гарантія оплати виконаних робіт або наданих послуг. У цьому випадку вексель відображає виконання де-факто угоди, тобто відіграє незначну роль щодо договору поставки [33, с. 390]. Зростає привабливість вексельних кредитних та розрахункових операцій під час продажу продуктів відстрочки платежів.

Оскільки передбачено, що надання кредиту за допомогою векселів не вимагає дострокового залучення коштів для їх подальшої передачі до позики.

Потреба в короткостроковій позиці виникає тоді, коли постачальник зацікавлений продавати свою продукцію. Однак на момент здійснення угоди покупець не має належної суми і тому видає вексель для своєї майбутньої оплати. Сума цього рахунку з урахуванням строку платежу та відсотків за кредит, як правило, перевищує суму товарного договору [34, с. 310].

У цьому випадку вексель органічно поєднує закономірності відтворення та кредитування. Це значно прискорює обіг коштів учасників

економічного життя, а головне - забезпечує безперервність виробничого процесу та збуту.

Функція короткострокової позики є надзвичайно важливою:

- дозволяє успішно подолати недоліки товарного кредиту;
- небажання виробників надавати основний кредит без належного та ефективного зворотного документа, який би підтверджував зобов'язання покупця та вирішував суперечки щодо наявності чи суми боргу;
- ця функція ефективно протидіє ослабленню міжекономічних зв'язків;
- вексель регулює ділові відносини між партнерами;
- виключає ризик несвоєчасного погашення позик;
- зменшує потреби учасників економічного життя у грошових коштах та оборотних коштах;
- вексель скорочує витрачений час на транзакції і надійно гарантує отримання зарахованих сум;
- дає боржникові відстрочку платежу;
- вексель дозволяє здійснювати розрахунки між компаніями. Це може мати форму повернення зустрічних вимог, списання боргів, зменшення перенасичення та збільшення продажів певної продукції;
- надаються гарантії на своєчасність та повноту отримання платежу за допомогою векселя;
- вексель - дієвий борговий документ, який відображає реальність кредитного договору. Момент чинності права на лист-замовлення на нього виникає через факт передачі товару, виконання робіт або послуг у кредит та доставку листа-замовлення. Постачальник стає кредитором, власником рахунку і має право вимагати від боржника повернути грошовий вираз договору;
- комерційний банк, який надає бізнес-позичку суб'єкту господарювання, відкриває спеціальний позичковий рахунок. Щоб скористатися цим рахунком, позичальник повинен надати банківські зобов'язання, які передбачають такі елементи [35, с. 23-25]:

- а) кредитний ліміт (кредитна лінія);
- б) граничне співвідношення між заставою та потенційним боргом у межах 69-90% від загальної суми рахунків;
- в) сума відсотків за позикою та комісією на користь банку;
- г) право збільшувати розмір відсотків та комісійних на свій розсуд, але з попередженням клієнта;
- е) право банку закрити рахунок та вимагати повного або часткового погашення боргу або надання додаткових цінних паперів у будь-який час;
- ж) право банку повернути кошти, отримані за сплату заставлених рахунків, для погашення боргу;
- з) право банку повернути борг клієнта із належних йому сум, що зберігаються в банку на інших рахунках;
- і) право банку дозволити клієнту за власною ініціативою замінити одні рахунки на інші до їх строку.

Тому навіть в умовах сучасного, дуже обмеженого та недосконалого обігу векселів в Україні цю особливість слід оцінювати лише позитивно. Однак слід зазначити, що це лише початковий етап широкомасштабного обігу векселів [36, с. 177].

Друга функція рахунків - їх здатність бути засобом платежу. Ця функція в економічній літературі також називається оплатою та знижкою. Якщо вона буде виконана, вексель стане бухгалтерським рахунком у банках і буде виплачений власнику рахунку до дати закінчення строку векселя. У цьому випадку, якщо товарний кредит обмежується наданням вигод лише постійним та надійним клієнтам, рахунок є гарантованим платіжним засобом у багатьох операціях купівлі-продажу.

Вексель як платіжна функція використовується для відповідних операцій виходячи з поточної ціни, яка визначається сумою відсотків за кредитом та терміном (у днях), що залишився до дати погашення [37].

На основі розрахунку простого відсотка, який найбільш підходить для короткострокових рахунків, ціна рахунка-фактури розраховується за такою формулою 1.2:

$$Ц_{\text{в}} = K * \left(1 - \frac{T * \Pi}{360 * 100}\right), \quad (1.2)$$

де: $Ц_{\text{в}}$ - поточна ціна рахунку-фактури, яка перераховується за поставлений товар або при купівлі рахунків у банків.

Сума, що виплачується власнику рахунку, зменшується на суму знижки, яка виділяється банком як оплата за дострокове (до встановленої дати) покриття рахунку. Сума знижки визначається формулою 1.3 наступним чином:

$$C = \frac{K * T * \Pi}{360 * 100}, \quad (1.3)$$

де: C - сума дисконтування, надана банком у результаті погашення номінальної вартості рахунку після дати погашення. Інші символи представляють зміст вищезазначених категорій.

Сума дисконту відображає величину прибутковості бухгалтерських операцій для комерційного банку та розподіляється ним після сплати векселя боржником. Кредитор, який раніше отримав грошовий еквівалент поточної ціни рахунку, може використовувати його набагато ефективніше у власному економічному обороті [38, с. 175].

Тому в умовах ринкової економіки вважається, що утримання векселя до погашення є неефективною операцією для власника векселя. У той же час загальне бажання широко використовувати векселі в розрахунках збільшує їх ліквідність та вплив на стан платежів та пов'язану з цим грошову масу.

Це дозволяє власнику рахунку отримувати гроші в будь-який час, за необхідності, не чекаючи дати платежу на рахунку. Для цього рахунок можна вільно продавати на ринку рахунків, заставити у комерційному банку, використовувати як платіжно-розрахунковий документ при комерційних

операціях. Таким чином, рахунок не тільки прискорює розрахунки, але і виключає його готівкову оплату. Крім того, максимально спрощена підготовка та випуск векселів. Видається лише угода між сторонами, що уклали угоду про векселі [67, с. 511]. Державна реєстрація не потрібна для випуску векселя. Крім того, вартість векселів є найнижчою серед усіх інших способів оплати.

Використання векселів у продажу товарів може дати нашому суспільству потужний важіль для прискорення процесу передачі права власності без соціальних заворушень. І що ще важливіше - шляхом вилучення з управління збиткових компаній, некваліфікованих з точки зору керівників ринкової економіки.

Поступово встановлюватиметься ефективна виробнича та збутова діяльність. Вдосконалюючи законодавство про векселі, Україна могла б увійти в систему міжнародних схем векселів і тим самим прискорити інтеграцію в глобальну систему економіки та міжнародний розподіл праці.

Сьогодні наші комерційні банки мають певну правову базу для розширення взаємодії з клієнтами через векселі. Зокрема, встановлено, що вартість векселів, придбаних банком, не включається до зобов'язань.

Це означає, що витрати на придбання банком векселів не знижують його активний баланс і не обмежують його кредитоспроможність [48, с. 227].

Але все ж є деякі обмеження на придбання банками векселів. Наприклад, іноземні громадяни не мають права отримувати українські рахунки, обіг яких обмежений національною територією. Ці обмеження суперечать положенням Женевської вексельної системи, але їх введення обґрунтоване інтересами національної безпеки.

Третя функція векселів - здійснювати надійний контроль за виконанням зобов'язань. Таким чином, законопроект має активний вплив на економіку, долає його дисбаланси та усуває труднощі процесів відтворення виробників, їх взаємна домовленість виводиться на більш високий рівень, стає прозорою та передбачуваною, гарантованою та збалансованою.

Реалізація закону України "Про обіг векселів в Україні" вже можлива через існуючу інфраструктуру [15, с. 554]:

- залучати відносно дешевші кредити;
- зменшення заборгованості в технологічно закритих мережах компаній і галузей;
- усунення неплатоспроможності через брак оборотних коштів під час падіння виробництва, скорочення та недійсність бюджетного фінансування та недоліки кредитної системи.

Операції з вексями дозволяють компаніям успішно користуватися податковим кредитом і легко виписувати борги без державної реєстрації. Крім того, ці суб'єкти одержують збільшення викидів та додатковий оборотний капітал без позики. Що стосується комерційних банків, обіг векселів сприяє масовому залученню коштів компаніями та фізичними особами.

Свідченням ефективності обігу векселів є також надання кредиту за ставками, нижчими за ставки банку, оскільки банк не сплачує депозити та інші відсотки за позикові кошти. Важливо також, щоб законопроект обмежував монополію банківської системи на кредит.

Тираж листів замовлення має антиінфляційний характер. Замінюючи гроші в обігу коштів та обігу товарів, векселі зменшують гроші та кредит, роблячи їх ефективним важелем антиінфляційного механізму[44, с. 104].

Законопроект став потужним володінням усіма економічними аспектами розвинених країн, найпростішою формою передачі функції капіталу та власності на капітал з однієї руки в іншу. Він активно сприяє залученню до виробничої діяльності з найбільшим багатством, стимулює зростання виробництва, капіталу та купівельної спроможності.

Виконуючи свої функції, він перевищує економічну роль грошей як засобу платежу і обмежує обіг грошей. У цьому випадку, якщо значення та функції національних банкнот обмежені державними кордонами, то в ідеалі рахунок завжди матиме однакове значення скрізь.

Векселі мають інші переваги, ніж гроші. Зокрема, для учасника економічного життя мобілізація ресурсів зазвичай супроводжується значними труднощами та часом. Рахунок може бути складений у будь-який час, коли є необхідність у транзакціях. Як сурогат за оплату готівкою за кредитним договором, рахунок одночасно отримує купівельну спроможність грошей, вартість товару та власну вартість у вигляді обмінного курсу.

Законопроект не тільки підвищує ефективність національної економіки, але і стимулює її вигідну участь у міжнародному розподілі праці. Найпривабливішою з трьох форм міжнародного розрахунку (готівкою, передоплатою та кредитом) є вексель [49, с. 138]. Це не вимагає переказу готівкових коштів за межі країни, пришвидшує та спрощує експортно-імпортні операції та позбавляє їх від надмірно суворих норм банків.

Ці та інші функції векселів доводять, що без масштабного впровадження обігу векселів функціонування економіки стає неможливим. І всі учасники економічного життя в Україні повинні вважати, що обіг векселів відіграє виключну роль у нормальному відтворенні будь-якої економіки: перехідної чи ринкової.

1.2 Нормативно – правова база, що регулює облік вексельних операцій

При переході до ринкової економіки виникла об'єктивна потреба у формуванні професійного ринку векселів в Україні. Обіцянки кредитних установ, фінансових та страхових компаній, великих корпорацій стають об'єктами біржової торгівлі.

За допомогою вексельних програм були зроблені спроби вирішити проблему несплати, врегулювати борги.

У колишньому СРСР законопроект набув широкого поширення під час НЕПу. Після краху використання облікового запису, його було обмежено з наступних причин:

- монополії державної власності на засоби виробництва;
- адміністративно планова економіка;
- цільове фінансування національної економіки.

Згодом законопроект був фактично вилучений з обігу під час фінансової та кредитної реформи.

Наприкінці 1980-х років, в умовах реструктуризації перебудови в СРСР, в процесі різних форм власності, розвитку бізнесу, формування системи комерційних кредитних установ та інших фінансових установ, використання векселів - справжня необхідність. Законопроект став інструментом, без якого сучасні цивільно-правові відносини важко уявити в цивільному законодавстві.

Повернення рахунку в економіку України має велике значення. Сьогодні використання в основному здійснюється в умовах кредитних та розрахункових операцій. Однак за допомогою векселя можна вирішити більш важливі завдання, включаючи реформування відносин власності.

Властивості векселя забезпечували можливість прискорити приватизацію, головним чином за рахунок збиткових компаній-боржників [3, с. 95].

Правове оформлення векселя дає йому можливість більш ефективно виконувати фінансові зобов'язання порівняно з іншими цивільними зобов'язаннями. Якщо існує достатньо конструктивний механізм наказу про перехід від фінансової до майнової відповідальності, створюються умови, за яких векселі стають одним із ефективних інструментів ринкової економіки.

На практиці, однак, у багатьох випадках компанії та громадяни не можуть самотійно реалізувати свої права за векселем. Це пов'язано з тим, що обіг векселів регулюється спеціальними правовими нормами.

Основою нашого законодавства про векселі є такі векселі, які відповідають затвердженому договору, укладеному 7 червня 1930 року в Женеві та який набув чинності для України 6 січня 2000 року.

СРСР приєднався до Женевської конвенції наприкінці 1936 року. Результатом цього стало прийняття переказних векселів та векселів, затверджених спільною постановою Центрального виконавчого комітету та Ради Народних Комісарів від 7 серпня 1937 р. № 104/1341 (Положення 1937 р.).

Після набуття Україною незалежності розпорядження 1937 р. було продовжено відповідно до закону України «Речення України» від 12 вересня 1991 р. № 1543-XII. У 1999 році Україна приєдналася до Женевської конвенції самостійно, а в Україні було введено єдиний закон про векселі (Єдине право). Це назва заголовку в Законі про ратифікацію від 6 липня 1999 р. № 826-XIV:

"Верховна Рада України приймає рішення: приєднатися від імені України до Женевської конвенції 1930 р., яка запровадила єдиний закон про векселі з дотриманням положень Додатку II до Договору.

Голова Верховної Ради А. Ткаченко ".

Додаток II до Конвенції надає державам-учасницям право вносити зміни до положень Конвенції у певних випадках, проте зміст таких поправок повинен бути чітко визначений у державному законодавстві [24, с. 211].

Тож до 6 січня 2000 р. цей закон діяв в Україні у дещо зміненому вигляді у формі Регламенту 1937 р. Після цієї дати - у його "первісному" вигляді, але під новою назвою - Єдиний закон.

Зокрема, зазначається, що згідно з повідомленням Генерального секретаря ООН, надісланим до НБУ Міністерства закордонних справ (лист від 10 січня 2000 р. № 43 / 2-612-19), Женевськими законодавчими договорами 1930 р. є такі договори:

- Договір про введення єдиного закону про векселі;
- Конвенція про врегулювання певних конфліктів законів про векселі;
- Конвенція про гербові збори на векселі набула чинності для України 6 січня 2000 року.

Стаття 1 Договору, яка прийняла єдиний закон, вимагає від України прийняти його на своїй території мовою одного з оригінальних текстів (тобто англійської чи французької) або національною мовою (тобто українською). Крім того, необхідність публікації офіційного перекладу українською мовою, зробленого Міністерством закордонних справ, впливає з частини 2 ст. 21 Закону "Про міжнародні конвенції України" від 29 червня 2004 р. № 1906-IV.

Відповідно, в Україні може бути використаний офіційний український переклад Єдиного закону, про який Міністерство закордонних справ було повідомлено громадськістю у листі від 21 січня 2002 року № 72 / 17-240-119.

Однак, як відомо, цей лист не є офіційною публікацією, і тому переклад українською мовою досі не має офіційного статусу, що спричиняє серйозні труднощі в застосуванні Єдиного закону, зокрема його не можна використовувати в судах. Крім того, експерти вексельного законодавства вказують на помилки та неточності в українському перекладі, які потребують перегляду.

Країни, які приєдналися до Женевської конвенції або видали свої національні векселі, формують Женевську систему векселів. Такими країнами є: Коста-Ріка, Лаос, Ліван, Лівія, Люксембург, Марокко, Малі, Нігер, Республіка Бенін, Республіка Заїр, Південна Корея, Румунія, Саудівська Аравія та інші.

Ще однією базовою системою закону про лист-замовлення є країни англо-американського права, чий наказний закон заснований на англійському законі про вексель 1882 р. Ці країни: Англія, Австралія, Багами, Бермуди та інші.

Існують деякі відмінності між Женевським законом про єдиний вексель (далі - ЕРА) та англійським законом про вексель.

Незалежну групу складають країни, векселі яких не містять жодної з двох основних правових систем і не базуються на загальних векселях у всіх цих країнах. Це, наприклад, Болівія, Венесуела, Гватемала, Тайвань та інші.

Окрім уніфікованого закону, відносини щодо обігу векселів в Україні регулюються [25, с. 415]:

- 1) Женевською конвенцією від 7 червня 1930 р. про врегулювання певних колізійних норм законопроектами та векселями;
- 2) Женевською конвенцією про штампи та переказний вексель від 7 червня 1930 р.;
- 3) Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV;
- 4) Законом України "Про обіг векселів в Україні" від 5 квітня 2001 р. № 2374-III (з яких стаття 2 містить застереження щодо наслідків деяких положень Єдиного закону на території України);
- 5) Положенням про порядок здійснення банками операцій з векселями у національній валюті на території України, затверджене постановою Ради НБУ від 16 грудня 2002 р. № 508;
- 6) іншими законодавчими актами України, прийнятими відповідно до них.

Слід також враховувати, що трансакції векселя (включаючи випуск, прийняття брокера, затвердження, узагальнення та оплату векселя) регулюються не лише законодавством про векселі, а й загальним цивільно-правовим договором та зобов'язанням (статті 202-211, 215-236, 509-609 ЦКУ). Якщо в векселях немає спеціальних стандартів, то загальні стандарти ЦК застосовуються до вексельних операцій з урахуванням їх особливостей.

Важливим у векселі є питання про основу та час зобов'язання векселя. Поняття "зобов'язання з листа-доручення" використовується в двох значеннях [27, с. 743]:

- 1) цивільно-правові відносини, що виникають із правової природи векселя, - це суб'єктивне право вимагати добросовісного векселя та відповідне юридичне зобов'язання особи, що видає (підписавшись) вексель, сплатити вказану суму під умови, закладені в векселі (широке значення);

2) юридичне зобов'язання боржника, одна із складових правовідносин (вузьке значення).

Вивчення питання про підставу та момент виникнення векселя обмежується визначенням моменту виникнення правовідносин між юридичними суб'єктами.

Наприклад, Пленум Верховного Суду України у своєму рішенні від 8 червня 2007 року № 5 вважає, що, приймаючи рішення про наявність зобов'язань про векселі, судам слід звернути увагу на дотримання вимог законів про векселі щодо підписів векселя [41, с. 346]. Відповідно до частини 6 ст. 5 Закону України "В обігу векселів в Україні" вексель підписується від імені юридичних осіб керівником та головним бухгалтером (якщо така функція передбачена штатним розписом юридичної особи) або уповноваженими ними особами. Підписи скріплюються печаткою.

Стандарт закону передбачає, що коли підписи видаються від імені приватних осіб, вони повинні містити паспортні дані та ідентифікаційний номер особи. Ці дані є обов'язковими вимогами до підпису фізичної особи, яка не може вважатися векселедавцем без їх позначення.

Виняток становлять підписи осіб, які через свої релігійні чи інші переконання відмовилися прийняти ідентифікаційний номер та офіційно повідомили відповідні урядові установи.

У паспорті таких осіб має бути відмітка органу внутрішніх справ про право здійснювати платежі без ідентифікаційного номера, як це передбачено в порядку відмітки паспорта громадянина України на ідентифікаційному номері фізичної особи - платників податків та інших обов'язкових платежів (затверджено Державною податковою адміністрацією України, Міністерством внутрішніх справ України від 19 жовтня 2004 р. № 602/1226, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 жовтня 2004 року за № 1345/9944).

Якщо ці дані не підписуються юридичною особою, останні також слід вважати відсутніми, а сам вексель - рахунком-фактурою, виданим з помилкою форми, що не має дійсного векселя (ст. 2 Єдиного закону).

Тож векселя немає, він не виник, хоча між сторонами існували правовідносини.

Правовою основою поширення векселів в Україні є законодавчі, нормативні акти, розроблені відповідно до положень Єдиного закону про векселі, який був прийнятий Женевським договором про векселі 1930 року.

Облік розрахунків за векселем регулюється такими законодавчими актами:

- постанова закону Верховної Ради України від 18 червня 1991 р. "Про цінні папери та фондову біржу";
- постанова Верховної Ради "Про використання векселів в економічному обороті України" від 17.06.1992 р. ;
- Указ Президента України "Посилення обігу векселів" від 26.07.1995 р.;
- Лист Міністерства фінансів України від 17.08.1992 р. «Про облік векселя», № 18-4116;
- Лист від податкових органів від 17 січня 1997 р. № 15-0214; Закон "Про обіг векселів в Україні" від 5 квітня 2001 р. №3374;
- Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження правил виготовлення та використання бланків" від 10.09.1992 №528;
- Листом НБУ від 19.09.1996 р. № 12-214 / 934-5548 визначено значення векселя;
- Указ Президента України "Оплата конституційного закону на векселях" від 02.01.1993 №504 / 93;
- Лист від НБУ від 27 січня 2000 р. № 18 - 211/224 - 550 набрання чинності Женевськими конвенціями про законопроект;
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання".

Основним документом, що визначає умови та порядок випуску і обігу цінних паперів, є Закон "Цінні папери та фондова біржа" від 18.06.1991 р. 2011201 - XII, з яких стаття 3 стосується цінних паперів.

Відповідно до цього закону вексель - це цінні папери, що підтверджують безумовне грошове зобов'язання емітента виплатити визначену суму власнику векселя після строку погашення. Векселі застосовуються у випадках, коли потрібно відстрочити оплату або коли необхідно швидко здійснити фінансову операцію.

Згідно із законодавством України, обіг векселя має такі характеристики [69, с. 209]:

1. Емітентами, ратифікаторами та авалістами векселів можуть користуватися юридичні особи - суб'єкти господарювання, створені відповідно до чинного законодавства України.

2. Векселі можуть видаватися лише за оплату поставленої продукції, виконаних робіт та наданих послуг, за винятком векселів Міністерства фінансів, НБУ та комерційних банків України.

3. В економічному обліку можуть використовуватися векселі та тратти.

4. Вексель може бути заповнений як друкованим, так і недрукованим символами.

5. Сума платежу на рахунку повинна бути зазначена цифрами та літерами.

6. Вексель підписується керівником та головним бухгалтером юридичної особи та засвідчується печаткою.

У 1992 році Верховна Рада України прийняла постанову "Про використання векселів в економічному обороті України".

Застосування цих двох регламентів значно розширило можливості законодавчого регулювання обігу векселів.

З метою розширення сфери застосування векселів 26 липня 1995 року було видано Указ Президента України "Про збільшення обігу векселів", який

передбачав скасування обмежень на суму зобов'язань на вексель. Розмір зобов'язань визначається за згодою суб'єктів господарювання.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України "Після затвердження правил виготовлення та використання бланків" від 10.09.1992 р. 99528 визначено порядок видачі та розповсюдження векселів.

Відповідно до чинного законодавства векселі купуються банківськими установами. Виробництво таких форм компаніями не допускається. Купуючи, покупець оплачує вартість форми, державний податок та ПДВ.

Вартість векселя визначається листом НБУ від 19 вересня 1996 р. № 12-214 / 934-5548 - і становить 1 грн. (Без ПДВ). Для 1 форми банк подає заявку на придбання векселів при купівлі (із зазначенням типу векселів та їх кількості), а також документ, що підтверджує оплату таких форм.

До банку подається документ, що підтверджує сплату державного податку на векселі.

Відповідно до розпорядження Президента України "Оплата державних прав на векселі" від 02.01.1993 р. № 504/93 покупці повинні сплачувати державний податок за кожною формою на придбання векселів у розмірі 10% від неоподаткованого мінімуму громадян (НМДГ) (1,7 грн.).

Умовний вексель відповідає визначенню "умовної відповідальності" у пункті 4 П(С)БО 11. У цьому документі таке зобов'язання означає зобов'язання, яке може виникнути внаслідок подій, що відбулися.

Це буде підтверджено лише тоді, коли відбудуться одна чи більше невизначених подій, над якими компанія не має повного контролю [68, с. 461].

Висновки до розділу 1

У віковій практиці ринкового механізму саморегуляції економіки вексель - це елементарна форма кредитних грошей, яка використовується

невизначено для оплати товарів і послуг, короткострокових позик, гарантій міжбанківських позик.

У багатьох країнах світу рахунок є основною формою сучасних розрахункових та платіжних операцій. Це означає, що Україна повинна якомога швидше усвідомити неефективність адміністративних важелів і часто використовувати економічні важелі, найважливішим з яких є вексель.

Вексель - це розрахунок між постачальником (одержувачем грошей) та покупцем (позикодавцем) з відстрочкою платежу.

Переваги векселів такі:

1) для покупця товару:

- зменшення потреби в оборотних коштах;
- залучення до оплати за товари третьої сторони, що володіє коштами;
- можливість використовувати векселі, отримані від своїх боржників, для оплати товару;

2) для продавця товарів - збільшення гарантій платежів за рахунок поручителя, відповідальність усіх емітентів перед власником рахунку;

3) можливість продавати векселі до моменту їх погашення боржниками та отримання необхідних оборотних коштів.

Недоліком застосування векселів при використанні їх у розрахунках за товари є те, що крім договору поставки необхідне виконання ще одного документа - векселя. У деяких випадках для цього покупець повинен отримати дозвіл надійного поручителя - банку.

Таким чином, вексель є боргом, торгівлею, замовленням, анотацією, біржею, товарною та грошовою адміністративною, не конвертованою та неемісійною ціною, найважливішим фінансовим документом та економічним важелем сучасної ринкової економіки.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

2.1 Документальне оформлення вексельних операцій

Векселі відносяться до категорії строго формальних документів, в яких не допускаються жодні виправлення [1, с. 105]. Недотримання чітко викладеної форми векселя призведе до того, що останній втратить силу векселя [13, с. 152].

В простому векселі, який відноситься до письмового розпорядженням - зобов'язанням позичальника (Додаток А), обов'язковими реквізитами виступають:

- назва – «Простий вексель»;
- проста і безумовна обіцянка сплатити певну суму;
- визначення строку оплати;
- зазначення місця оплати;
- ім'я особи, якій або від імені якої буде здійснено платіж;
- дата та місце складання векселя;
- підпис особи, яка видає документ (векселедавця).

Незалежно від суми, зобов'язання сплатити відсотки може бути окремим (наприклад, "плюс відсотки", виходячи з 20% на рік).

В переказному векселі (додаток Б) повинен містити таку інформацію:

- назва - "Переказний вексель";
- номер векселя;
- вексельна сума в цифрах;
- дата виставлення рахунку;
- місце складання рахунку;
- термін оплати;
- найменування відправника;

- сума прописом;
- найменування та адреса векселедавця;
- назва, підпис, місце платежу та найменування банківської установи;
- напис про прийняття векселя;
- підпис платника на рахунку;
- аваль.

Проект повинен бути прийнятий зацікавленою особою, інакше ця особа не має зобов'язань за рахунком.

Акцепт - це угода про оплату рахунку. Власник титулу пише на передній частині векселя: "Я обіцяю заплатити" або "Рахунок прийнято", а також зазначається дата прийняття, ставлять підпис і печатку [17, с. 247].

Протягом усього існування векселя - від моменту прийняття рішення про видачу і до моменту викупу - до нього додаються різні документи, що складають так звану вексельну документацію.

Необхідні документи для видачі векселя:

- угоди, додаткові угоди, що призводять до створення, зміни або припинення зобов'язань та / або вимог до векселів;
- акт приймання-передачі векселів, які засвідчують фізичний рух векселів і містять вказівку на підстави видачі векселя;
- довіреність на отримання цінностей;
- довіреність на підписання векселя;
- реєстр виданих векселів, випуск яких призводить до створення, зміни та / або припинення прав та обов'язків.

Необхідні документи для випуску переказного векселя:

- домовленість між оформлювачем та першим власником рахунку;
- домовленості між оформлювачем та платником;
- довіреність на отримання цінностей (видається першим власником рахунку);
- акт приймання-передачі рахунку;

- довіреність на підписання рахунку.

Документи, необхідні для прийняття переказного векселя:

- авізо (заява на акцепт);
- повідомлення (запит на прийняття);
- повідомлення про прийняття.

Документи, необхідні для передачі (затвердження) рахунку-фактури [15, с. 554]:

- договір обміну - при обміні товарів на вексель;
- два договори купівлі-продажу: договір купівлі-продажу товару та договір купівлі-продажу векселя з подальшим складанням договору про залік (акт);

- договір купівлі - продаж товарів (робіт, послуг), за яким проводять розрахунок, передачу векселя);

- акт приймання-передачі;
- довіреність на отримання цінностей;
- реєстрація передачі (індосамент).

Крім векселю, первинним документом може бути [45, с. 506]:

- акт приймання-передачі векселя;
- акт про протест векселя у разі його несплати;
- акт про протест у разі не датування акцепту;
- запит на оплату протесту проти векселя;
- реєстр поданого векселя;
- Банківські виписки;
- ВКО;
- бухгалтерські довідки.

Доцільно вести облік документів у книзі обліку рахунків та книзі реєстрації актів приймання-передачі рахунків.

Всі векселі, отримані компанією, реєструються в обліковій книзі, а в окремій реєстраційній книзі випущених векселів реєструється при видачі

власних випущених векселів. У головній книзі перераховані всі характеристики рахунків, які підлягають реєстрації [10, с. 341].

Так само реєструються векселі. Хід виданих векселів може бути відображений у реєстрі виданих векселів.

2.2 Аналітичний та синтетичний облік вексельних операцій

На рахунку 34 "Короткострокові векселі" відображаються борги покупців, замовників та інших боржників за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги та інші операції, які гарантуються вексями.

На рахунку 34 "Отримання короткострокових векселів" є такі субрахунки [14, с. 477]:

341 «Короткострокові векселі, отримані в національній валюті»;

342 "Короткострокові боргові цінні папери, отримані в іноземній валюті".

Рахунок 34 «Короткострокові векселі, отримані» за дебетом відображає отримання векся за продані товари (роботи, послуги) та інші операції, за кредитною дебіторською заборгованістю на погашення векселів, погашення отриманих боргових цінних паперів, продаж векселів третім особам [18 , стор. 143].

Після отримання вексель може залишатися у власника векся до його закінчення і може бути переданий іншій організації чи особі для оплати товару. Вексель також може бути використаний для отримання позики у банку.

Господарські операції та кореспонденція рахунків для відображення в обліку операцій з короткостроковими вексями наведені в таблиці 2.1.

Аналітичний облік ведеться за кожним отриманим векселем.

Облік довгострокової дебіторської заборгованості по вексям, отриманої для забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості,

ведеться на субрахунку 182 "Довгострокові векселі одержані" рахунку 18 "Довгострокова дебіторська заборгованість". Дебет субрахунку 182 "Довгострокові векселі отримані" відображає отримання векселя за продані товари (роботи, послуги) та інші операції, засоби отримання кредиту для погашення векселів, погашення дебіторської заборгованості, продаж векселів третім особам тощо. [16, с. 444].

Таблиця 2.1

**Типові господарські операції та кореспонденція рахунків з обліку
короткострокових векселів одержаних**

№ з/п	Зміст господарської операції	Обороти		Сума, грн.	Джерело інформації
		Дебет	Кредит		
1	Одержано вексель від покупців і замовників, інших дебіторів для забезпечення заборгованості	34	36, 37	30000	Вексель
2	Одержано вексель від покупців за відвантажену їм готову продукцію, роботи, послуги, товари, реалізовані фінансові інвестиції, необоротні активи, інше майно	34	70, 71, 74	25000, 0	Вексель
4	Одержано в касу, на поточний рахунок кошти в погашення заборгованості, забезпеченої одержаними векселями	30, 31	34	5000	Виписка з банку
4	Передано одержаний вексель в погашення: - позики банку	50	34	4500	Бух. дов.
	- заборгованості перед постачальниками та підрядниками	63		3000	
	- заборгованості перед бюджетом за податками	64		12000	
	- кредиторської заборгованості	685		90000	

Джерело: [Складено автором]

Господарські операції за кореспонденцією рахунків для відображення в обліку операцій з довгостроковими векселями одержаними наведено в таблиці 2.2 [47].

Таблиця 2.2

Типові господарські операції та кореспонденція рахунків з обліку довгострокових векселів одержаних

№	Обороти	Сума, грн.			Джерело інформації
		Дебет	Кредит		
1	Отримано від покупця вексель як гарантію щодо оплати у майбутньому	182	36	10000	Вексель
2	Надійшли гроші від покупця в рахунок погашення раніше одержаного від нього векселя на основну суму та суму відсотків, що становлять плату за використання векселедавцем основної суми протягом дії векселя	30, 31	182, 34	70000	Виписка банку,
3	Проведено погашення заборгованості підприємства перед кредитором шляхом передачі йому векселя, одержаного від покупця	63	182, 34, 37	37000	Вексель

Джерело: [Складено автором]

Аналітичні рахунки ведуться за кожним отриманим векселем.

Рахунок 62 "Короткострокові векселі видані" фіксує розрахунки з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за товари, матеріали, послуги, роботи та інші операції, на які компанія випустила векселі.

На рахунку 62 "Короткострокові векселі видані" є такі субрахунки:

621 "Короткострокові векселі, видані в національній валюті";

622 "Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті".

За кредитом рахунку 62 "Короткострокові векселі видані" відображає випуск векселів для забезпечення постачання (робіт, послуг) постачальників та інших кредиторів та інші операції, дебет - погашення боргів за виданими векселями, списання заборгованості [16, с. 445].

Бухгалтерський облік за короткостроковими векселями виданими наведено в табл. 2.3

Таблиця 2.3

Відображення в обліку короткострокових векселів виданих

№	Зміст господарської операції	Обороти		Сума, грн.	Джерело інформації
		Дебет	Кредит		
1	Видано вексель в забезпечення заборгованості перед постачальниками	63	62	45070	Вексель
2	Погашено раніше виданий вексель шляхом надання банку платіжного поручення й анулювання раніше даного векселя	62	311	60345	Виписка банку

Джерело: [Складено автором]

Аналітичний облік ведеться за кожним виданим векселем та за строками їх погашення [15, с. 554].

Облік розрахунків з постачальниками, підрядчиками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи, отримані послуги та за іншими операціями, заборгованість за якими забезпечена виданими векселями та не є поточним зобов'язанням, відображається на рахунку 51 «Довгострокові векселі видані».

Рахунок 51 має такі субрахунки:

511 «Довгострокові векселі, видані в національній валюті»;

512 «Довгострокові векселі, видані в іноземній валюті».

За кредитом рахунка 51 відображається видача векселя в забезпечення за одержані матеріальні цінності, надані послуги, виконані роботи та за іншими операціями, за дебетом - погашення заборгованості, забезпеченої виданим векселем [16, с. 447].

Господарські операції та кореспонденція рахунків для відображення в обліку операцій з довгостроковими векселями виданими наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Типові господарські операції та кореспонденція рахунків з обліку довгострокових векселів виданих

№	Зміст господарської операції	Обороти		Сума, грн.	Джерело інформації
		Дебет	Кредит		
1	Видано вексель постачальникам та Іншим кредиторам за поставлені ними товарно-матеріальні цінності	63, 685	51	12000,0	Вексель
2	Оплачено постачальникам та іншим кредиторам заборгованість за основною сумою, а також відсотками за виданим векселем	51	31	12000,0	Виписка банку

Джерело: [Складено автором]

Аналітичний облік ведеться за кожним виданим векселем.

Треба зазначити, що векселі є бланками суворої звітності [19, с. 58]. Тому їх придбання у видавництві бланків, зберігання, облік і списання на адміністративні витрати здійснюється згідно порядку обліку бланків суворої звітності, який викладено у пункті 3.3, розділу 3.

Узагальнення бухгалтерської інформації про стан розрахунків із покупцями та замовниками, а також постачальниками та підрядниками за допомогою векселів знаходить своє відображення при журнально-ордерній

формі обліку у журналі-ордері №3, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку у розділі 1 Відомості 3-М.

2.3 Розкриття інформації про вексельні операції у звітності підприємства

Для організації бухгалтерського обліку, слід пам'ятати про принципи підготовки фінансової звітності в П(С)БО 1 [41, с. 338]:

- принцип нарахування та співставлення доходів і витрат: важливо для визначення доходів та витрат у формі відсотків;
- принцип обачності: цим принципом повинні користуватися всі особи, які підписали вексель, оскільки вони несуть солідарну відповідальність за нього.

Оскільки при опротестуванні векселя у разі неприйняття чи несплати, з кожного з них може бути стягнута сума векселя, відповідно до П(С)БО 11 (набув чинності 01.07.2000 р.). Є ймовірність відтоку коштів, які втілюють економічні вигоди. Тому суб'єкт господарювання розкриває умовне зобов'язання у відповідній сумі та відображає це зобов'язання у примітках до фінансової звітності;

- принцип переважання змісту над формою: операції слід враховувати відповідно до їх економічної сутності, а не лише на основі юридичної форми.

Цей принцип особливо важливий у випадку, наприклад, коли вексель номіналом 100 тис. грн. видано як оплата за товари на суму 80 тис. грн. Це означає, що насправді номінальна вартість векселя включає відсотки у розмірі 20000 грн., які необхідно враховувати як дохід (витрати) відповідного періоду (згідно з принципом нарахування).

Довгострокові позичкові позики оцінюються в балансі за теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання [42, с. 206].

Короткострокова заборгованість відображається в балансі за сумою погашення.

Фінансова звітність відображає фінансові результати операцій та інших подій, згрупованих у значні класи за економічними характеристиками. Ці основні класи називають елементами фінансової звітності.

Одним із таких елементів є зобов'язання, борг підприємства, який виник у результаті минулих подій, і очікується, що повернення призведе до зменшення ресурсів підприємства в майбутньому з економічною вигодою.

Інформація про зобов'язання може бути представлена в балансі за умови, що зобов'язання відображається в балансі, якщо його оцінка може бути достовірно виміряна і є ймовірність, що майбутні економічні вигоди, пов'язані із зобов'язанням, надійдуть до Групи.

У статті "Векселі одержані" (Баланс, розділ II балансу активів, рядок 150) відображаються борги покупців, замовників та інших боржників за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи та надані послуги, що гарантується векселями [63].

У статті "Векселі видані" (Баланс, розділ IV, пасив рядок 520) відображається сума боргу, на яку компанія випустила векселі для забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядників та інших кредиторів.

Сума заборгованості дорівнює номінальній вартості рахунку, яка у випадку векселя не містить нарахованих відсотків, а у випадку безпроцентного векселя - суми нарахованих відсотків.

Примітки до фінансової звітності надають таку інформацію [62]:

1. Сума та умови погашення зобов'язання, яке виключається з короткострокових зобов'язань.

2. Перелік та суми зобов'язань, що включаються до статей балансу "Інші довгострокові зобов'язання", "Інші поточні зобов'язання".

Висновок до розділу 2

Векселі відносяться до категорії строго формальних документів, в яких не допускаються жодні виправлення. Недотримання чітко викладеної форми векселя призведе до того, що останній втратить силу векселя

Акцепт - це угода про оплату рахунку. Власник титулу пише на передній частині векселя: "Я обіцяю заплатити" або "Рахунок прийнято", а також зазначається дата прийняття, ставлять підпис і печатку

Необхідні документи для видачі векселя:

- угоди, додаткові угоди, що призводять до створення, зміни або припинення зобов'язань та / або вимог до векселів;
- акт приймання-передачі векселів, які засвідчують фізичний рух векселів і містять вказівку на підстави видачі векселя;
- довіреність на отримання цінностей;
- довіреність на підписання векселя;
- реєстр виданих векселів, випуск яких призводить до створення, зміни та / або припинення прав та обов'язків.

Узагальнення бухгалтерської інформації про стан розрахунків із покупцями та замовниками, а також постачальниками та підрядниками за допомогою векселів знаходить своє відображення при журнально-ордерній формі обліку у журналі-ордері №3, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку у розділі 1 Відомості 3-М.

Для організації бухгалтерського обліку, слід пам'ятати про принципи підготовки фінансової звітності в П(С)БО 1 [41, с. 338]:

- принцип нарахування та співставлення доходів і витрат;
- принцип обачності;
- принцип переважання змісту над формою.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Є поважні причини для поступового переходу до єдиних бухгалтерських стандартів [55]:

- уникати бухгалтерського хаосу, коли компанія звітує відповідно до певних національних та міжнародних вимог, що може дезорієнтувати інвесторів, кредиторів та інших користувачів інформації;
- існують негайні переваги для ринків капіталу, що дозволяють швидше реагувати на коливання чи зміни інформації;
- це допомогти бухгалтерам у формуванні швидкої, правдивої та достовірної інформації.

Основні переваги підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів:

- чітко визначає статус власності власників компанії;
- бухгалтерський облік ведеться не тільки для забезпечення фіксації господарських операцій, володіння компанією, він дозволяє контролювати зобов'язання компанії, наявність та передачу майна, ефективного використання матеріальних та фінансових ресурсів;
- забезпечує ефективний фінансовий аналіз підприємства з точки зору його ліквідності та платоспроможності;
- дає змогу зробити реалістичний прогноз щодо майбутньої діяльності компанії;
- фінансова звітність, підготовлена відповідно МСБО та доступна не тільки професіоналам, але й широкому колу професіоналів;
- Можливість порівнювати себе з конкурентами та компаніями, що виробляють подібну продукцію, пропонує додаткові переваги. Компанії розуміють, що додаткову інформацію можна отримати з їх фінансової звітності, яка демонструє, чим ці звіти відрізняються від інших.

Порівняння власних даних з даними обліку конкурентів в інших країнах дозволить отримати корисну інформацію. Ця інформація буде важливою допомогою для прийняття управлінських рішень [54]:

- спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості компаній, що займаються міжнародним бізнесом;
- доступ українських компаній до міжнародних фінансових ринків вимагає надання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів, а також переходу до західних практик бухгалтерського обліку;
- потреба у значних іноземних інвестиціях;
- поступова інтеграція в європейський економічний простір;
- можливість отримання кредитів у закордонного банку;
- можливість набору іноземних постачальників;
- функціонувати як транснаціональна компанія;
- можливість отримання кредитоспроможності у спеціального агентства;
- наявність інформації та прозорість суб'єктів ринку;
- покращення контролю з боку наглядових органів за фінансовим становищем та діяльністю організацій;
- можливість порівняння компаній.

Тому є переваги підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів, і вони є незаперечними для більшості користувачів фінансової звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності можна розглядати як інструмент глобалізації економіки та глобальних економічних механізмів [53, с. 121].

Основні умови переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності:

- масштабні економічні реформи, які призвели до створення нової економічної системи на основі ринкових умов;
- масова приватизація майна сприяла створенню значного приватного сектору економіки;

- розширення як вертикальних, так і горизонтальних господарських зв'язків зумовило активізацію самостійності суб'єктів господарювання, яким для прийняття рішень необхідна якісна інформація, що всебічно й правдиво відображає всі економічні процеси;

- активізація ролі грошей привела до збільшення потреби в кредитних коштах, для отримання яких банки вимагають від суб'єктів господарювання надання фінансових документів, які дали б змогу провести фінансовий аналіз їх платоспроможності;

- стійка тенденція щодо збільшення кількості підприємств, які займаються міжнародним бізнесом;

- вихід українських підприємств на міжнародні фінансові ринки вимагає надання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів і адаптації вітчизняної практики ведення бухгалтерського обліку;

- потреба в значних іноземних капіталах;

- поступова інтеграція у європейський економічний простір.

Сьогодні завдяки спільним зусиллям розвинутих країн поступово створюється уніфікована система бухгалтерського обліку.

Тому Міжнародні стандарти фінансової звітності на сьогодні є найперспективнішою системою обліку в напрямку масового застосування, введення та використання підприємствами багатьох розвинутих країн світу [65].

Міжнародні стандарти широко використовуються у всьому світі. Можна виділити кілька рівнів їх застосування:

- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) як національні стандарти застосовуються у таких країнах, як: Кіпр, Кувейт, Латвія, Мальта, Пакистан, Таїланд, Хорватія;

- національні організації з розробки стандартів фінансової звітності використовують Міжнародні стандарти фінансової звітності як орієнтир для розробки власних стандартів більшість розвинутих країн світу (країни, що розвиваються і країни з перехідною економікою), наприклад:

Бразилія, Індія, Ірландія, Литва, Мавританія, Мексика, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Сінгапур, Словенія, Греція, Франція, Швейцарія;

– фондові біржі й органи регулювання, які зобов'язують або дозволяють компаніям надавати консолідовану звітність відповідно до МСФЗ (серед них практично всі провідні біржі світу:

- Нью-йоркська фондова біржа;
- Лондонська;
- Токійська;
- Франкфуртська біржі;
- всього близько 70 фондових бірж із 50 країн світу;

– наднаціональні організації, наприклад Європейський Союз, що заявив про запровадження МСФЗ з 2005 року для компаній, акції яких котируються на міжнародних фондових ринках;

– деякі організації використовують МСФЗ при складанні власної звітності (Міжнародна організація комісій з цінних паперів, Міжнародний Олімпійський комітет та багато інших);

– багато фінансових інститутів (Європейський банк реконструкції і розвитку, МФБ, Світовий банк) вже зараз здійснюють кредитування тільки при наданні звітності, складеної відповідно до МСФЗ, вимагаючи:

а) представляти ЄБРР посвідчену аудитором річну фінансову звітність, підготовлену відповідно до МСФЗ;

б) підтримувати певний рівень фінансових коефіцієнтів, розрахованих з використанням даних МСФЗ;

в) забезпечувати адекватну роботу систем обліку витрат, бухгалтерського обліку й управління інформацією, що достовірно і точно відображає фінансовий стан компанії і результати її діяльності.

У більшості країн Євразії реформування систем бухгалтерського обліку починалося повільно і провадилося не завжди прагматично й логічно. Наприклад, у Киргизії нові національні стандарти розробляли поетапно, включаючи дослідження кількох варіантів їхніх принципів.

Цей процес розпочався з прийняття спрощеного варіанту стандартів, що використовувалися в сфері планової економіки, які згодом замінили на національні стандарти на базі Міжнародних стандартів фінансової звітності. Після їх прийняття набув чинності Закон про бухгалтерський облік. Проте країні не вистачає нових стандартів, що розширять практику розкриття інформації, доступність та прозорість звітності.

У Вірменії і Грузії Міжнародні стандарти фінансової звітності прийнято повністю і бухгалтерський облік розвивається на основі саморегулювання. Від компаній на законодавчому рівні вимагається надання фінансових звітів відповідно до міжнародних принципів бухгалтерського обліку.

Інші країни Євразії прийняли національні стандарти бухгалтерського обліку на основі Міжнародних стандартів фінансової звітності або модифікували на їх основі свої стандарти бухгалтерського обліку. Регулювання останнього, як правило, здійснює держава в особі міністерства фінансів.

На думку експертів, у більшості країн процес сертифікації бухгалтерів значно відрізняється від вимог Міжнародної федерації бухгалтерів, а фінансова звітність за методологією - від податкової звітності.

На практиці деякі підприємства країн Євразії і раніше здійснювали звітність згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності, але в багатьох випадках перехід акціонерних товариств на нові стандарти розпочався лише з 2000 року [8, с. 202].

За традицією, підприємства звітували винятково перед державою, зокрема перед податковою адміністрацією. У деяких країнах Євразії міністерства фінансів, як і раніше, вимагають від компаній звітність за традиційною формою, що змушує їх вести фактично систему подвійного бухгалтерського обліку.

На даний час більшість країн або безпосередньо застосовують МСБО, або їхні національні стандарти ґрунтуються на МСБО (табл. 3.1).

При аналізі МСФЗ слід зазначити, що це гнучка, мобільна система, яка має позитивний вплив на якісні принципи українського обліку і у вдосконаленні національного бухгалтерського обліку та фінансової звітності й інтеграції держави у світове співтовариство [69].

Таблиця 3.1

Застосування МСБО в різних країнах

№ з/п	Особливості застосування МСБО та їх узгодження з національними стандартами	Країни
1	МСБО використовуються як національні стандарти з додатковими поясненнями	Хорватія, Латвія, Вірменія, Грузія, Киргизія
2	МСБО використовуються як національні стандарти, але останні розробляються для об'єктів, що не охоплені МСБО	Нова Гвінея, Малайзія
3	МСБО використовуються як національні стандарти, але в деяких випадках можуть бути модифіковані для місцевих умов	Польща, Таїланд
4	Національні стандарти розробляються окремо, але базуються на відповідних МСБО	Словенія, Китай, Болгарія, Молдова
5	Національні стандарти розробляються окремо, але базуються на аналогічних МСБО в більшості випадків. Немає посилання на МСБО в національних стандартах, які можуть забезпечувати більший або менший вибір, ніж МСБО	Україна
6	Національні стандарти розробляються окремо	Австрія, Німеччина, США, Росія

Джерело: [Складено автором]

Міжнародний бухгалтерський облік, на відміну від українського, протягом багатьох років обслуговував іншу господарську систему, а саме ринкову. Відомо, що в ринковій економіці діяльність підприємств спрямована на отримання прибутку й збагачення власників підприємств, тому і ведення бухгалтерського обліку здійснюється передусім в інтересах власників підприємств.

В Україні 19 липня 2013 року затверджено 2 Національних положення (стандарти) бухгалтерського обліку та 29 Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. П(С)БО - нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам [70, с. 213].

Міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, а й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності [53, с. 335].

Останнім часом для українських підприємств усе більшої актуальності набуває трансформація фінансової звітності відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Тому однією з найважливіших проблем є трансформація витрат підприємства. їх відображення в обліку та звітності за національними та міжнародними стандартами є неоднозначним та суперечливим: П(С)БО і МСФЗ - це стандарти одного порядку, але різних рівнів. Звіту без обліку не буває, і завдання Стандартів - спрямовувати і регулювати бухгалтерський облік так, щоб на базі отриманих таким чином даних надати користувачам достовірну, повну та неупереджену інформацію у належно оформлених фінансових звітах.

Економіка України останнім часом розвивається в напрямі глобалізації, у зв'язку із чим існує очевидна необхідність узгодження національних П(С)БО та МСФЗ (табл. 3.2).

МСФЗ приділяють увагу особливостям визнання окремих видів зобов'язань, наводячи не тільки визначення, але й практичні приклади.

Таблиця 3.1.

**Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які
регламентують облік зобов'язань**

Порівняльна ознака	П(С)БО	МСФЗ
1	2	3
Стандарти, які регулюють облік зобов'язань	П(С)БО 11 «Зобов'язання» [64], П(С)БО 2 «Баланс» [63]	Концептуальна основа складання та подання фінансових звітів МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» [56], МСФЗ 10 «Непередбачені події та події, що сталися після дати балансу» [57], МСФЗ 20 «Облік урядових субсидій і розкриття інформації про урядову допомогу» [58], МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання інформації» [59], МСФЗ 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та активи» [60]

Поняття зобов'язання	Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс» [63], зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди	Відповідно до параграфу 60 Концептуальної основи МСФЗ, зобов'язання визначаються як обов'язок чи відповідальність діяти або робити певним чином. В ширшому розумінні зобов'язання - це теперішня заборгованість підприємства, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, як очікується, спричинить вибуття з підприємства ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди
Оцінка зобов'язань	Заборгованість оцінюється за сумою укладеного договору Зобов'язання відображаються в балансі за: - сумою погашення (поточні зобов'язання) – теперішньою вартістю (довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки)	Згідно з МСФЗ окремі зобов'язання можуть вимірюватись із застосуванням попередніх оцінок. Для визначення балансової вартості використовують такі види оцінки: - історична собівартість - поточна собівартість - вартість розрахунку - теперішня вартість - справедлива вартість
Момент віднесення поточних зобов'язань до довгостроков	Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки і які повинні відображатися у розділі поточної заборгованості по	МСФЗ1 (пп. 63-64) до перерахованих критеріїв додає, що підприємство передбачає рефінансувати зобов'язання на довгостроковій основі, і цей намір закріплює договором на

их	довгострокових зобов'язаннях, тобто що підлягають погашенню протягом 12 місяців з дати балансу, продовжують Залишатися довгостроковими, якщо: - первинний строк погашення складав період, що перевищує дванадцять місяців; - до затвердження фінансової звітності є угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове Щоб довгострокове	рефінансування або на зміну графіку платежів, який укладається до затвердження фінансової звітності. Таким чином ініціатором всього описаного вище є підприємство П. 65 МСФЗ 1 розповсюджується не тільки на довгострокові, але і взагалі на зобов'язання, які впливають із специфіки умов кредитних угод та обумовлені в даному пункті стандарту.
	зобов'язання за такою угодою вважалось довгостроковим, необхідна наявність декількох умов: - умови угоди повинні бути порушені; - до затвердження фінансової звітності позикодавець погодився не вимагати погашення зобов'язань внаслідок її	

	порушення; - виникнення подальших порушень кредитної угоди не очікується протягом 12 місяців з дати балансу.	
--	--	--

Однаковим у П(С)БО 11 та МСФЗ є визнання зобов'язань. Для визнання зобов'язань повинні бути дотримані дві умови:

- 1) оцінка їх може бути достовірно визначена;
- 2) існує ймовірність зменшення економічних вигод внаслідок погашення існуючої заборгованості.

Однаково у П(С)БО 11 та МСФЗ визначається момент списання заборгованості з балансу: коли воно погашене, анульоване або строк його дії пройшов.

3.2 Впровадження управлінського обліку вексельних операцій

Визначити чіткий порядок організації управлінського обліку на кожному підприємстві практично неможливо, однак можна виділити ряд факторів, які впливають на його побудову, та деякі загальні принципи організації обліку для управлінських потреб. Адже Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" передбачено, що підприємство може самостійно розробляти систему і форми управлінського обліку, звітності і контролю господарських операцій.

Управлінський облік спрямований на більш повне інформаційне забезпечення менеджерів підприємств, зниження ризику в прийнятті управлінських рішень. Дослідження показують, що в управлінському обліку 20—30 % усієї інформації становить облікова інформація, а на економічний аналіз припадає 70-80 % інформації. Фінансовий облік має інші пропорції: 40-50 % усієї інформації становить облікова, а на частку аналізу припадає 50-

60 %. Основні вимоги до фінансового обліку і його принципові відмінності від управлінського представлено в Додатку 3.

Наведені в додатку Д дані свідчать про наявність суттєвих відмінностей між досліджуваними системами обліку. Разом з тим, слід звернути увагу на те, що між підсистемами фінансового та управлінського обліку є кілька спільних рис. Зокрема, в обох підсистемах досліджуються однакові господарські операції; частина оперативної інформації, що використовується у фінансовому обліку, є важливою і для управлінських рішень, управлінська інформація розраховується на базі бухгалтерської.

Створення системи управлінського обліку векселів має відбуватися в три етапи, кожен з яких вирішує свої специфічні завдання (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Етапи становлення підсистеми управлінського обліку векселів на
підприємстві

Етап	Назва етапу	Дії по етапу
Етап 1	Формування управлінського рішення облікової задачі або аналіз і опис існуючого вирішення	▪ визначаються управлінські завдання та їх управлінське вирішення; ▪ визначається перелік даних, необхідних для її вирішення, система їх збирання та правила документообігу; ▪ визначаються результати, яких планується досягти, та призначаються відповідальні за досягнення зазначених результатів.
Етап 2	Ув'язка прийнятих рішень з існуючими управлінськими рішеннями, обліковою політикою, бухгалтерською практикою та з існуючими обліковими	▪ узгоджуються дані управлінського обліку з даними фінансового; ▪ вносяться зміни до облікової політики або придбається нове програмне забезпечення з відповідними функціями
Етап 3	Впровадження облікових технологій	▪ офіційно покладається відповідальність на конкретних працівників за збирання та аналіз даних ▪ відбувається розробка посадових інструкцій для

Основою для правильної організації управлінського обліку організаційна та виробнича структури підприємства.

Організаційна структура підприємства — це поділ підприємства на окремі структурні підрозділи і служби (центри відповідальності), які передбачають розподіл між ними функцій по вирішенню завдань, які виникають в ході виробничої діяльності таким чином, щоб забезпечити ефективне досягнення мети, яка стоїть перед підприємством в цілому.

Організаційна та виробнича структури підприємства та його внутрішньогосподарський механізм є базою для побудови управлінського

обліку. Вони підпорядковуються загальним принципам організації управлінського обліку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Принципи організації управлінського обліку вексельних на підприємстві

№ і/п	Принцип організації управлінського обліку	Суть принципу
1	Задоволення потреб користувачів різних рівнів управління в необхідній для прийняття рішень інформації	Управлінський облік повинен бути організований на підприємствах для всіх рівнів управління - оперативного, тактичного та стратегічного
2	Обґрунтованість по відношенню до кожного виробничого підрозділу, де виникають відносини типу "витрати -обсяг діяльності - прибуток"	Витрати можна визнати достатньо обґрунтованими, якщо виробничі потужності підрозділів матимуть оптимальне завантаження
3	Узагальнення інформації за центрами виникнення витрат, доходів та рентабельності інвестицій	Обов'язковим в зведеному обліку є відображення власних витрат підрозділу, величини трансфертних цін на матеріальні ресурси та готову продукцію, рівня прибутку
4	Контроль за обсягами виробництва, власними витратами та прибутком кожного підрозділу з використанням планів та кошторисів	Побудова обліку витрат відповідно до організаційної структури повинна дозволити пов'язати діяльність та відповідальність конкретних осіб з результатами роботи всього підприємства. В цьому випадку важливим є принцип відповідності кошторисів структурних підрозділів загальним кошторисам підприємства

В залежності від поставлених завдань виникає ряд проблем при формуванні оціночної та контрольної інформації про виробництво.

По-перше, необхідно мати первинні аналітичні дані, що формуються з різних вихідних джерел, та відповідні джерела вихідних даних. По-друге, необхідно організувати порядок задоволення інформаційних потреб управління в аналітичній інформації.

При дослідженні інформаційних потоків варто зупинитися на джерелах формування інформації, використовуваної для прийняття управлінських рішень. Основним і найбільш значимим джерелом є бухгалтерська

інформація, тобто інформація, надана бухгалтерським обліком. Еволюційний розвиток бухгалтерського обліку привніс безліч точок зору на тлумачення його визначення щодо сучасних позицій і підходів.

Так, аналіз визначень обліку за останні 5-10 років показує, що переважним стає визначення бухгалтерського обліку як системи виміру, обробки і передачі інформації про визначеного суб'єкта, що хазяює, [26, с. 12]; як свідомо і штучно сконструйованої системи виміру, реєстрації, збору, обробки, аналізу і надання даних про засоби і джерела засобів підприємства [44, с. 85], як джерела задоволення потреб користувачів у фінансовій інформації [43, с. 19].

На підприємствах можна виділити основні центри відповідальності в рамках управління витратами і формуванням прибутку підприємства, де застосовуються операції з вексями: наприклад, оптово-торговий відділ, який займається виключно оптовою торгівлею та відділ виробництва (конкретні центри залежать від специфіки підприємства).

Тому у наведеному прикладі для управлінського обліку доцільно відкрити аналітичні рахунки “1” торговий відділ, “2” виробничий відділ.

При цьому кожен з організованих субрахунків 3411, 3412, 3421 ще розбивається на аналітичні рахунки по кожному виду векселів. Рахунок 3422 відкривати нема потреби, так як виробничий відділ реалізує продукцію лише в межах України.

Така організація дозволяє отримувати інформацію щодо вексельних операцій не тільки по видам векселів, а й по використанню вексельних операцій основними підрозділами підприємства.

3.3. Систематизація інформації про стан векселів на підприємстві для задач аналізу та контролю вексельних операцій

Облік векселів, як уже було вказано вище, ведеться по кожному векселю та по їх видам і операціям з ними. Через це отримати оперативно картину "стану" векселів на підприємстві важко.

Проте, інформацію про стан векселів, з якими має справу підприємство можна систематизувати. Вексель, як одна з найбільш ліквідних цінних паперів у фіктивному капіталі, використовується для підтримки руху товарної маси -реального капіталу, широко застосовується в практиці економічних розрахунків і формує цивілізовані відносини між суб'єктами підприємницької діяльності, допомагаючи їм переборювати труднощі зв'язані з тимчасовим дефіцитом коштів.

Векселі, на відміну від грошей, у своєму русі між суб'єктами підприємницької діяльності, можуть приймати різні стани і мати різні захисні властивості: векселі видані в національній валюті або в іноземній валюті, прості або переказні, індосовані або неіндосовані, акцептовані або не акцептовані, авальовані або неавальовані, доміцільовані або недоміцільовані. Крім того, з векселями можна здійснювати різні дії: інкасацію, пролонгацію, продаж, дисконтування (облік), опротестування в неакцепті, опротестування в несплаті, погашення (оплата). Тому інформація про "стан" векселя, на відміну від грошей, необхідна всім учасникам вексельного звертання від бухгалтерів (щоб знали, які векселі знаходяться в них на балансі й у якому вони "стані") до контролюючих органів (щоб знали, наприклад, з кого запитувати борг за непогашені вчасно векселі).

У практиці вексельного обігу вже здійснювалися спроби зашифрувати інформацію про них [25] і запропонована цілісна система шифровки векселів, що дозволяє зафіксувати в шифрі як всі основні їх "стани і захисні властивості" так і всі основні "дії" над ними.

Можна запропонувати ввести в бухгалтерський облік на підприємстві своєрідну систему шифровки стану кожного векселя.

Головна ідея запропонованої шифровки полягає в додаванні до кодів рахунків – які характеризують вид векселя (наприклад, 621 короткострокові векселі, видані в національній валюті, або 512 довгострокові векселі, видані в іноземній валюті й ін.) додаткових буквених або цифрових елементів шифру, що уточнюють його вид і визначальних "захисні властивості", наприклад:

I - індосація;

A - акцепт;

a - аваль;

Д - доміциляція,

а також містять інформацію про основні "дії" над векселями, що знаходяться в обігу, наприклад:

I - інкасація;

П* - пролонгація;

П - продаж;

О - облік (дисконтування);

3 - протест у неакцепті;

2 - протест у несплаті;

1 - погашення (валюта).

При цьому елементи шифру, що характеризують, "стан і захисні властивості" векселів пишуться в шифрі перед косою розділювальною рисою, а елементи шифру, що характеризують "дії" над ними - після розділювальної риси.

Такий підхід дозволяє зафіксувати в комбінованому шифрі практично будь-яку цікавлячого споживача інформацію. Наприклад, нам необхідно передати разом з векселем наступну інформацію про нього:

1. Короткостроковий вексель, виданий у національній валюті, простий (немає букви П після цифрового коду), доміцильований, проданий, погашений (оплачений). Шифр цю інформацію переводить так:

621АД/П1.

2. Довгостроковий вексель, виданий в іноземній валюті, переказний (стоїть буква П після цифрового коду), авальований, врахований, опротестований у несплаті:

512Па/О2.

Короткостроковий вексель, отриманий у національній валюті, простий, авальований, індосований, проданий, врахований, погашений:

341аІ/П*ПО1 і т.д.

При шифровці варто враховувати те, що всі векселі передаються "третьою особою", як правило, по індосаменту - І, а "треті особи", з розуміння ризику несплати векселя, візьмуть тільки акцептовані векселі, то практично всі індосовані векселі повинні бути акцептовані, тому сполучення ІА в шифрах не має змісту. Нелогічними можуть виявитися такі сполучення як: ПА - переказний акцептований вексель (тому що будь-який переклад повинний супроводжуватися згодою платника - А сплатити зазначену у векселі суму); 621/І, 621/В - короткостроковий вексель, виданий у національній валюті, інкасований – І або врахований - В (тому що сумнівно, щоб банк узяв на інкасо або на облік неакцептований вексель); 621/П* - короткостроковий вексель, виданий у національній валюті, проданий -П* (сумнівно, що хто-небудь купить не акцептований або не авальований вексель); 621А/З - короткостроковий вексель, виданий у національній валюті, акцептований, опротестований у неакцепті (що саме по собі безглуздо). Можливі й інші "нелогічні" комбінації шифрів.

Тому до шифровки векселів варто підходити з позицій інформаційної необхідності і розумної достатності, фіксованій у них інформації.

Вся інформація, зафіксована в шифрах, формує субрахунки плану рахунків бухгалтерського обліку векселів.

Висновки до розділу 3

Основні переваги підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів:

- чітко визначає статус власності власників компанії;
- бухгалтерський облік ведеться не тільки для забезпечення фіксації господарських операцій, володіння компанією, він дозволяє контролювати зобов'язання компанії, наявність та передачу майна, ефективне використання матеріальних та фінансових ресурсів;
- забезпечує ефективний фінансовий аналіз підприємства з точки зору його ліквідності та платоспроможності;
- дає змогу зробити реалістичний прогноз щодо майбутньої діяльності компанії;
- фінансова звітність, підготовлена відповідно МСБО та доступна не тільки професіоналам, але й широкому колу професіоналів;
- можливість порівнювати себе з конкурентами та компаніями, що виробляють подібну продукцію, пропонує додаткові переваги. Компанії зрозуміють, що додаткову інформацію можна отримати з їх фінансової звітності, яка демонструє, чим ці звіти відрізняються від інших.

Однаковим у П(С)БО 11 та МСФЗ є визнання зобов'язань. Для визнання зобов'язань повинні бути дотримані дві умови:

- 1) оцінка їх може бути достовірно визначена;
- 2) існує ймовірність зменшення економічних вигод внаслідок погашення існуючої заборгованості.

ВИСНОВКИ

Вексель - це складне безумовне письмове боргове зобов'язання, яке надається однією стороною (векселедавцем) іншій стороні (власнику векселя) у визначеній законом формі.

Бухгалтерський облік вексельних операцій враховує подвійний характер цього фінансового інструменту. З одного боку, це боргове зобов'язання і використовується для оплати товарів (робіт, послуг), з іншого - цінного папера, купленого за гроші. Нарешті, вексель стосується об'єктів інвестування та відображається у фінансових інвестиціях. В Україні обіг векселів - має товарну характерність.

Векселі випускаються на забезпечення поставок, внаслідок чого у компанії є борги перед постачальниками товарів (робіт, послуг). Відповідно до закону про векселі, випуск векселя погашає борги перед постачальниками, тобто змінює борги іншими вексельними зобов'язаннями.

Облік розрахунків за векселями регулюється постановою Верховної Ради "Про застосування векселів у господарському обороті України" від 17.06.1992 р., Розпорядженням Президента України "Про розширення сфери обігу векселів" від 26.07.1995 р. Лист Міністерства фінансів України "Про бухгалтерський облік вексельного обігу" від 17.08.1992р. № 18-4116 та лист від податкових органів від 17 січня 1997 р. № 15-0214.

Основним документом, що визначає умови та порядок випуску та обігу цінних паперів, є Закон про цінні папери та фондову біржу від 18.06.1991. 1201 - XII, ст. 3 з яких вексель стосується цінних паперів.

Векселі можуть використовуватися в операціях 4-х типів:

- товарна діяльність, пов'язана з купівлею та реалізацією продукції шляхом виконання робіт та надання послуг;
- фінансові - операції, пов'язані з отриманням готівки.
- бюджетні - операції, пов'язані з припиненням бюджетних зобов'язань;

- фіктивні - операції, не пов'язані з переміщенням товарів, бюджетного зобов'язання.

Такий широкий спектр векселів пояснюється деталями, що впливають із його юридичної природи як абстрактного боргового зобов'язання, оформленого як документ.

Через характер векселі можуть бути необоротні або оборотні, тобто довгостроковими або поточними. Отримані векселі - це активи компанії, випущені векселі - його зобов'язання.

За формою та використанням векселі поділяються на: прості та переказні.

Дві сторони беруть участь у простому векселі (соло): векселедавець та одержувач векселя. Він передбачає безумовне зобов'язання емітента сплатити вказану суму через визначений проміжок часу перед пред'явником листа-ордера або особою, зазначеною в листі замовлення.

Переказний вексель (трата) - це письмовий документ, який містить безумовне доручення від емітента до платника сплатити вказану суму грошей протягом визначеного періоду часу у вказаному місці одержувачу або за його наказом.

Облік векселів виданих обліковується на наступних рахунках:

51 "Довгострокові векселі видані";

62 "Короткострокові векселі видані»".

На кредитному рахунку. 51, 62 показано випуск векселів для забезпечення поставок (робіт, послуг) шляхом дебетування - погашення боргу за виданими векселями.

Облік отриманих векселів ведеться на рахунках:

182 «Довгострокові векселі отримані»;

34 "Короткострокові векселі одержані".

Для дебетового рах. 182, 34 показана сума векселів, отриманих за рахунок відвантаженої продукції (виконані роботи та виконані послуги), та позика на отримання грошових коштів за отриманими векселями.

Облік ружу бланків векселів обліковується на позабалансовому рахунку 08 "Бланки суворої звітності".

Аналогічний облік проводиться для виданого та отриманого векселя та для сторін їх погашення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Е. Н. Составление векселя: монография / Е. Н. Абрамова. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2006. – 282 с.
2. Аваков А. Б. Вексельное обращение: теория и практика / [А. Б. Аваков, Г. И. Гаевой, В. А. Бешанов, Т. Ю. Кроль, В. Б. Пивоваров]; под ред. А. Б. Авакова. – Харьков: Фолио, 2000. – 382 с.
3. Бабіч В.В., Сагова С.В.Фінансовий облік (облік активів): Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2006. — 282 с.
4. Бакаев А. С. Годовая бухгалтерская отчетность организации: подходы и комментарии к составлению / А. С. Бакаев. – М.: Бухгалтерский учет, 1997. – 112 с.
5. Барац С. М. Курс вексельного права / С. М. Барац. – СПб.: Товарищество „Общественная польза”, 1893.– 650 с.
6. Барбара В. П. Деякі питання правового регулювання обігу векселів в Україні / В. П. Барбара, М. С. Глушков // Вісник Верховного Суду України. – 2005.– № 2 (54). – С. 39–43.
7. Барвенко С. Н. Правовое регулирование вексельного обращения в Украине / С. Н. Барвенко, В. Л. Яроцкий. – Харьков, 2001.– 226 с.
8. Бахрушина М. А. Международные стандарты финансовой отчетности: учеб. пособ. [для студ., обуч. по спец. «Бухгалтерский учет, анализ и аудит»] / М. А. Бахрушина, Л. А. Мельников, Н. С. Пласкова ; под ред. М. А. Бахрушиной. - М. : Омега - Л., 2006. - 568 с.
9. Белов В. А. Вексельное право: Учебник / В. А. Белов. – М.: АО „Центр юринформ”, 2003. – 317 с.
10. Білуха М. Т. Курс аудиту: Підручник / М. Т. Білуха [2-е вид., перероб.]. – К.: Вища шк.: Т-во „Знання”, КОО, 1999. – 574 с.
11. Богун В. Вексель і його роль при розрахунках за експортно-імпортними операціями / В. Богун // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000.– № 12. – С. 24–28.

12. Большакова О. Методика оперативного аналізу та контролю вексельних операцій суб'єктів господарської діяльності / О. Большакова // Вісник Київського національного, торгово-економічного університету. – 2003. – № 1. – С. 78–84.

13. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / За редакцією проф. Ф.Ф.Бутинця. – 5-е вид. і перероб. – Житомир: ПП „Рута”, 2003. – 726с.

14. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. посібник [За ред. Р.П. Хом'яка]. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Львів: „Інтелект–Захід”, 2003. – 820с.

15. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник [для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів]. / За редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця [5-е вид. доп. і перероб.]. – Житомир: ПП „Рута”, 2003. – 726 с.

16. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912с. – 1000примю – ISBN 978-966-8162-49-7

17. Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л.Г. Ловінська, Л.В. Жилкіна, О.М. Голенко та ін. — К.: КНЕУ, 2002. — 370 с.

18. Васильева М. Вексель: правовое регулирование, бухгалтерский и налоговый учет / М. Васильева, Л. Зуйкова, Т. Крутякова. – М., 2005. – 192 с.

19. Векселі в Україні // Все про бухгалтерський облік. – 2006. – № 16 (1170). – С. 3–108.

20. Вексель на підприємстві // Дебет-Кредит. Нова бухгалтерія. – 2005. – червень. – Частина 2. – С. 6–49.

21. Вексель на ринку України. Нормативна база / [Уклад. О. Федоренко]. – Х.: Фактор, 2002. – 256 с.

22. Вексельний обіг в Україні: Законодавство, коментарі, роз'яснення, практика судів, зразки документів / [Уклад. О.М. Єфімов]. – К.: ВСЕУВИТО, 2003. – 476 с.
23. Вексельні розрахунки // Баланс–2009. – № 74(903- 904). – С.1–80.
24. Винокуров Д. Вексель и вексельное обращение / Д. Винокуров, А. Клименко, И. Басова [2-е изд., пер. и доп.]–Харьков: Фактор, 2008. – 384 с.
25. Вишневский А. А. Современное вексельное право: женевская (Россия) и английская системы /А. А. Вишневский. – М.:Статут,2007. – 462 с.
26. Гавриловська Л. М. Фінансовий облік–2: навч.-метод. посіб. / Л. М. Гавриловська, Т. В. Головка, А. С. Ларіонова. – К.: КНЕУ, 2008. – 280с.
27. Галушка Н. Аудит вексельних операцій: організаційний аспект / Н. Галушка, І. Голяш // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Випуск 263: В 9т. – Т. IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010.– С. 946–953.
28. Галушка Н. Аудит вексельних операцій: теоретико-методичний аспект / Н. Галушка // Збірник тез доповідей за матеріалами науково-практичної конференції „Система контролю в умовах глобалізації: закономірності та протиріччя” – Тернопіль, 2010. – С. 74–77.
29. Галушка Н. Вексельні операції як об'єкт обліку та аудиту: теоретико-методологічний аспект / Н. Галушка // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Випуск 27. – Ужгород. – 2009. – С. 239–244.
30. Галушка Н. Й. Вексель як фінансовий інструмент: напрямки використання та економічна інтерпретація / Н. Й. Галушка // Збірник тез доповідей за матеріалами III міжнародної науково-практичної інтернет-конференції „Розвиток України в ХХІ столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми”–Тернопіль, 2008. – С. 158–160.
31. Галушка Н. Й. Використання векселя в сучасних умовах / Н. Й. Галушка // Збірник тез доповідей за матеріалами I-ої міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених „Проблеми

глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки” – Луганськ, 2009. – С. 399–402.

32. Галушка Н. Й. Економічна природа векселя та його роль в економіці України / Н. Й. Галушка // Збірник тез доповідей за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції „Стратегія розвитку підприємництва: теорія, організація, практика” – Тернопіль-Чортків, 2009. – С. 31–34.

33. Галушка Н. Й. Проблеми становлення та розвитку вексельного ринку в Україні / Н. Й. Галушка // Збірник тез доповідей шостої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених „Економічний та соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – С. 389–390.

34. Галушка Н. Й. Процентний вексель: тонкощі обліку / Н. Й. Галушка // Збірник тез доповідей сьомої міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених „Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” – Тернопіль, 2010. – С. 309–310.

35. Галушка Н. Й. Роль векселя в умовах тонізації економіки / Н. Й. Галушка // Збірник тез доповідей за матеріалами V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції „Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми” – Тернопіль, 2009. – С. 23–25.

36. Галушка Н. Й. Теоретико-методологічні аспекти обліку вексельних операцій / Н. Й. Галушка // Збірник тез доповідей за матеріалами IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції „Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми” – Тернопіль, 2009. – С. 176–178.

37. Галушка Н. Облік вексельних операцій: проблеми та шляхи вирішення / Н. Галушка, А. Пустовіт // Економіка: проблеми теорії та

практики. Збірник наукових праць. – Випуск 257: В 7 т. – Т. V. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009.– С. 1247–1257.

38. Галушка Н. Основи методики аудиторської перевірки вексельних операцій / Н. Галушка // Галицький економічний вісник. Науковий журнал. – № 3 (32). – Тернопіль, 2011. – С.174–179.

39. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р. №996-XIV зі змінами і доповненнями.

40. Генералова Н. В. Международные стандарты финансовой отчетности: учеб. пособ. / Н. В. Генералова. - М.: ТК Велби; Из-во Проспект, 2008. - 416 с.

41. Герсим П.М., Журавель Г.П., Хомин. Фінансовий, управлінський та податковий облік у господарських товариствах. Тернопіль, 2003. – 522с.

42. Голов С. Ф. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность по международным стандартам/С. Ф. Голов, - Х.: Фактор, 2008.

43. Голов С. Ф. Міжнародні стандарта фінансової звітності: практикум / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. - Х.: Фактор, 2010. - 400 с.

44. Давидюк Т. В., Панченко І. А., Свідерська О.О. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця, проф. Т.Б. Трифонова, А. Марчевої. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 204с.

45. Задорожний З. В. Облік і звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. / Задорожний З. В., Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Бродовський В. Ю. - Тернопіль: Екон. думка THEY, 2014. - 660 с.

46. Epstein B. IFRS 2007: Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards / B. Epstein, A. Mirza. - John Wiley & Sons, Inc., 2007.

47. Інструкція «Про використання плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств

та організацій», затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291.

48. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік. Навчальний посібник. Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2004. - 528с.

49. Коблянська О.І. Фінансовий облік: Навч. посіб. – к.: Знання. 2004. – 473с.

50. Ковалев С. Г. Международные стандарты финансовой отчетности в примерах и задачах (для бухгалтеров) / С. Г. Ковалев, Т. Н. Малькова - М.: Финансы и статистика, 2006. - 296 с.

51. Костюченко В. Н. Консолидированная финансовая отчетность: теория и практика / В. Н. Костюченко. - Х. : Фактор, 2009. - 512 с.

52. Международные стандарты финансовой отчетности 2009. - М. : Аскери - АССА, 2009. - 1047 с.

53. Международные стандарты финансовой отчетности в коммерческом банке : учеб.-практ. пособ. - М. : Альфа-пресс, 2008. - 512 с.

54. Международные стандарты финансовой отчетности / под ред. Л. В. Горбатовой. - М. : Волтере Клувер, 2006. - 544 с.

55. МСФО: точка зрения КПМГ: практическое руководство по международным стандартам финансовой отчетности, подготовленное КПМГ. 2007/8. В 2 ч. / пер. с англ. - 4-е изд. - М. : Альпина Бизнес Букс, 2007.

56. Міжнародні стандарти фінансової звітності 2009 / пер. з англ. за ред. С. Ф. Голова. - К. : ФПБАУ, 2009.

57. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Подання фінансових звітів»

58. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 10 «Непередбачені події та події, що сталися після дати балансу»

59. Міжнародний стандарт фінансової звітності 20 «Облік урядових субсидій і розкриття інформації про урядову допомогу»

60. Міжнародний стандарт фінансової звітності 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання інформації»

61. Міжнародний стандарт фінансової звітності 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та активи»
62. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419 «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності»
63. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».
64. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 «Баланс»
65. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання».
66. Применение МСФО. В 3 ч. / пер. с англ. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2007.
67. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. – Тернопіль: Карт-блант. 2002. – 628с.
68. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування та звітність: Підручник. – 3-тє вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2008. – 926с.
69. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. — К.:КНЕУ,2001.— 460с.
70. Хенни ван Грюнинг. Международные стандарты финансовой отчетности : практ. руков. / Хенни ван Грюнинг. - 3-е изд. [испр. и доп.]. - М.: Весь мир, 2006.
71. Шишкова Т. В. Международные стандарты финансовой отчетности: учеб. / Т. В. Шишкова, Е. А. Козельцева. - М.: Эксмо, 2009. - 320 с.
72. International Financial Reporting Standards 2009. - IASB, 2009.

ДОДАТОК А

ПРОСТИЙ ВЕКСЕЛЬ	
грн.	<u>7000</u>
валюта	сума цифрами
<u>м. Житомир</u>	<u>10 січня 2008 р.</u>
Місце складання	Дата складання
<u>"10" грудня 2009 р.</u>	Ми заплатимо проти цього векселя
	<u>ТзОВ "Прометей"</u>
найменування того, кому або за наказом кого платіж повинен бути здійснений	
грн.	<u>Сім тисяч грн. 00 коп.</u>
валюта	сума прописом
Підлягає сплаті в <u>м. Житомир, вул. Гоголя, 15</u>	
	місце платежу
<u>обласне відділення АКБ "Україна"</u>	<u>ТзОВ "Житомирдерев"</u>
найменування банківської установи	<u>вул. Пушкінська, 5</u>
<u>поточний рахунок 000608102 МФО 300603</u>	<u>Директор Коваль</u>
	<u>Головний бухгалтер Кухар</u>
Підпис і точна адреса векселедавця	

